בע"ה

גליון מ' | כ"א-כ"ז שבט

לִשְׂחֹק

עַל דַּלְתֵי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים תשפ"ו

נ"ך: עמוס פרקים ד'-ט', עובדיה פרק א'

משנה: מסכת הוריות פרק ג' || סיום נזיקין!!!

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומבֹרך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, כ"א - כ"ז שבט נסיים את בספר עמוס, ונלמד את פרקו היחיד של ספר עבדיה. כבשבועות עברו התוכן של פרקים אלו, הוא תוכחה לעם ישראל ונבואות על הגאולה העתידה.

במשנה נלמד את פרק ג' במסכת הוריות, ובכך נסיים את סדר נזיקין. מזל טוב מזל טוב לכולם!!

בשיעור השבועי חזרנו להגרלנו ללמוד את מעין גנים סדרה ג'. השבוע הרב מלמד שם פרצוף של דרכי ריפוי. השייכות לפרשה היא לפסוק "רפא ירפא", ממנו לומדים ש"נתנה רשות לרופא לרפאות".

הסיפור הוא על הרבנית הצדקנית חיה מושקא שניאורסאן ע"ה, אשת הרבי ובת כ"ק אדמו"ר הריי"צ, שיום היארצייט שלה חל ביום שני, כ"ב שבט. הרב מביא את מה שאמר הרבי בי"ד כסלו תשי"ד: " זהו היום שקישרו אותי עמכם ואתכם עימי, אני אייגע אותכם ואתם תייגעו אותי, וביחד נתייגע (להביא את) הגאולה האמיתית והשלימה. שהקב"ה יעזור שנראה פרי טוב בעמלינו." ומתבונן שהרבנית פעלה רבות בקשר בין הרבי לחסידים, מלבד הרובד הטכני, שכשהרבי התחתן עם בת של הרבי הריי"צ, הוא נכנס בענייני הכלל. עקב סיבות טכניות זכינו לשני סיפורים השבוע, והשני גם הוא על הרבנית, על צדקותה ועל האהבת ישראל שלה.

יהי רצון שנזכה לקיום ההבטחה שאנו קוראים השבוע: "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה!"

המערכת

***

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות – noameg23@gmail.com

טבלת הלִמוד להדש טבת

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
כ"ט טבת הושע א'	**א' שבט** **ראש חודש** הושע ב'	**ב' שבט** הושע ג'	**ג' שבט** הושע ד'	**ד' שבט** הושע ה'	**ה' שבט** הושע ו'	**ו' שבט** **בא** אבות פ"ו הושע ז'
ז' שבט **יארצייט אם-הרב** הושע ח'	**ח' שבט** הושע ט'	**ט' שבט** הושע י'	**י' שבט** **הסתלקות הרבי הריי"צ** הושע י"א	**י"א שבט** **קבלת הנשיאות** **הושע י"ב**	**י"ב שבט** הושע י"ג	**י"ג שבט** **בשלח - שירה** הושע י"ד הוריות פ"א
י"ד שבט יואל א'	**ט"ו שבט** **ראש השנה לאילנות** יואל ב'	**ט"ז שבט** יואל ג'	**י"ז שבט** יואל ד'	**י"ח שבט** עמוס א'	**י"ט שבט** עמוס ב'	**כ' שבט** **יתרו** עמוס ג' הוריות פ"ב
כ"א שבט עמוס ד'	**כ"ב שבט** עמוס ה'	**כ"ג שבט** עמוס ו'	**כ"ד שבט** עמוס ז'	**כ"ה שבט** עמוס ח'	**כ"ו שבט** עמוס ט'	**כ"ז שבט** **משפטים** עבדיה א' הוריות פ"ג סיום סדר נזיקין!
כ"ח שבט יונה א'	**כ"ט שבט** יונה ב'	**ל' שבט** אדר"ח אדר יונה ג'	**א' אדר** בדר"ח אדר יונה ד'	**ב' אדר** מיכה א'	**ג' אדר** מיכה ב'	**ד' אדר** **תרומה** מיכה ג' זבחים פ"א

נ"ך יומי - יום ראשון, כ"א שבט

עמוס ד'

(א) {ס} שִׁמְעוּ הַדָּבָר הַזֶּה פָּרוֹת הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּהַר שֹׁמְרוֹן הָעֹשְׁקוֹת דַּלִּים הָרֹצְצוֹת אֶבְיוֹנִים הָאֹמְרֹת לַאֲדֹנֵיהֶם הָבִיאָה וְנִשְׁתֶּה:

פרות הבשן - נשי השרים והסגנים. ויונתן תרגם: עתירי נכסיא.

(ב) נִשְׁבַּע אֲ-דֹנָי יְ בְּקָדְשׁוֹ כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים עֲלֵיכֶם וְנִשָּׂא אֶתְכֶם בְּצִנּוֹת וְאַחֲרִיתְכֶן בְּסִירוֹת דּוּגָה:

ונשא אתכם בצנות - ויטלון יתכון עממיא על תריסהון. **ואחריתכן בסירות דוגה** - ובנתיכון בדוגית ציידין היא ספינה קטנה של ציידי דגים ולפי שקטנה היא קורא לה סיר וקורא לה בלשון משנה דוגית בב"ב, ואחריתכן פי' דונש בן לברט מצינו זרעו של אדם נקראים אחריתו כמו ובעמדו תשבר מלכותו ותחץ לד' רוחות השמים ולא לאחריתו (דניאל י"א, ד') כלומר ולא יניח מלכותו לבנו.

(ג) וּפְרָצִים תֵּצֶאנָה אִשָּׁה נֶגְדָּהּ וְהִשְׁלַכְתֶּנָה הַהַרְמֹנָה נְאֻם־יְ:

ופרצים תצאנה אשה נגדה - ובפרצי החומה תצאנה שם לנוס. **אשה נגדה** - בפרצה שתמצא נגדה כמו ויעלו כל העם איש נגדו (יהושע ו', כ') שירבו פרצות בחומה ולא יהיו צריכות לבקש פתחים. **והשלכתנה ההרמונה** - והשלכתן מעליכון הגאוה והשררה שנטלתם ולשון ארמי הוא בתלמוד (בבלי בבא מציעא פ"ג) הרמנא דמלכא הוא ציווי המלך. ויונתן תרגם: ויגלון יתכון להלאה מן טורי חרמיני והם הרי חשך לשון חרב וחרבה.

(ד) בֹּאוּ בֵית־אֵ-ל וּפִשְׁעוּ הַגִּלְגָּל הַרְבּוּ לְפַשֵּׁעַ וְהָבִיאוּ לַבֹּקֶר זִבְחֵיכֶם לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים מַעְשְׂרֹתֵיכֶם:

באו בית א-ל וגו' - כאדם האומר לבן בליעל עשה עשה עד שתתמלא סאתך. **והביאו לבקר זבחיכם** - זאת אומרים להם כומרי הבעל: עבודה זרה וותרנית היא ואינה מחמרת עליכם. התורה אמרה לא ילין לבקר (שמות ל"ד, כ"ה), אבל עבודה זרה הביאו לבקר. תורה אמרה בקדשים קלים ביום זבחכם יאכל וממחרת (ויקרא י"ט, ו'), ועבודה זרה לשלשת ימים מעשר בהמותיכם.

(ה) וְקַטֵּר מֻחְמֵץ תּוֹדָה וְקִרְאוּ נְדָבוֹת הַשְׁמִיעוּ כִּי כֵן אֲהַבְתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ:

תורה אמרה שאור לא תקטירו (ויקרא ב', י"א), ועבודה זרה וקטר מחמץ תודה. תורה אמרה לא תאחר לשלמו (דברים כ"ג, כ"ב) ועבודה זרה וקראו נדבות השמיעו הזכירו כל מי שמתנדב ושכח יתן אל לבו ויזכור. ויונתן תרגם: וקטר מחמץ מן אונס כמו אשרו חמוץ (ישעיהו א', י"ז) מכף מעול וחומץ (תהלים ע"א, ד'). **וקראו נדבות השמיעו** - בקול זמר ואמרו שקרבן זה מרוצה ומקובל בנדבה כן ת"י.

(ו) וְגַם־אֲנִי֙ נָתַ֣תִּי לָכֶ֔ם נְקִיּ֖וֹן שִׁנַּ֣יִם בְּכָל־עָרֵיכֶ֑ם וְחֹ֣סֶר לֶ֔חֶם בְּכֹ֖ל מְקוֹמֹתֵיכֶ֑ם וְלֹא־שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־יְיָ׃

נקיון שנים - אקהיות שנים. דבר אחר: נקיון שנים זהו חוסר אכילת בשר שהוא נכנס בין השנים כמו שנאמר הבשר עודנו בין שניהם (במדבר י"א, ל"ג).

(ז) וְגַ֣ם אָנֹכִ֗י מָנַ֙עְתִּי֙ מִכֶּ֔ם אֶת־הַגֶּ֖שֶׁם בְּע֣וֹד שְׁלֹשָׁ֣ה חֳדָשִׁ֔ים לַקָּצִ֑יר וְהִמְטַרְתִּי֙ עַל־עִ֣יר אֶחָ֔ת וְעַל־עִ֥יר אַחַ֖ת לֹ֣א אַמְטִ֑יר חֶלְקָ֤ה אַחַת֙ תִּמָּטֵ֔ר וְחֶלְקָ֗ה אֲשֶׁר־לֹֽא־תַמְטִ֥יר עָלֶ֖יהָ תִּיבָֽשׁ׃

בעוד שלשה חדשים לקציר - עד הקציר כלומר ג' חדשים לפני הקציר. **חלקה** - בקעת שדה קמפנייא בלעז. **תמטר** - תהא מקום מטר (בבלי תענית כ') אמר מר שתיהן לקללה זו תרקב וזו תיבש. **וחלקה אשר לא תמטיר עליה** - לא תראה נמטרת את עצמה.

(ח) וְנָע֥וּ שְׁתַּ֛יִם שָׁלֹ֥שׁ עָרִ֖ים אֶל־עִ֣יר אַחַ֑ת לִשְׁתּ֣וֹת מַ֔יִם וְלֹ֥א יִשְׂבָּ֖עוּ וְלֹֽא־שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־יְיָ׃ (ט) הִכֵּ֤יתִי אֶתְכֶם֙ בַּשִּׁדָּפ֣וֹן וּבַיֵּרָקוֹן֒ הַרְבּ֣וֹת גַּנּוֹתֵיכֶ֗ם וְכַרְמֵיכֶם֙ וּתְאֵנֵיכֶ֣ם וְזֵיתֵיכֶ֔ם יֹאכַ֖ל הַגָּזָ֑ם וְלֹֽא־שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־יְיָ׃

הרבות גנותיכם - שאתם עוסקים להרבות גנותיכם. **יאכל הגזם** - אוכל הגזם.

(י) {ס} שִׁלַּ֥חְתִּי בָכֶ֖ם דֶּ֣בֶר בְּדֶ֣רֶךְ מִצְרַ֑יִם הָרַ֙גְתִּי֙ בַּחֶ֣רֶב בַּחוּרֵיכֶ֔ם עִ֖ם שִׁבְיִ֣י סוּסֵיכֶ֑ם וָאַעֲלֶ֥ה בְאַ֖שׁ מַחֲנֵיכֶ֣ם וּבְאַפְּכֶ֔ם וְלֹֽא־שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־יְיָ׃

בדרך מצרים - כדרך ששלחתי עליכם במדבר בצאתכם ממצרים. **עם שבי סוסיכם** - שיהרגו גם הסוסים. **ואעלה באוש מחניכם** - ריח פגריכם מבאיש באפכם העליתי אותו.

(יא) הָפַכְתִּי֙ בָּכֶ֔ם כְּמַהְפֵּכַ֖ת אֱ-לֹהִ֑ים אֶת־סְדֹ֣ם וְאֶת־עֲמֹרָ֗ה וַתִּהְי֙וּ כְּאוּד֙ מֻצָּ֣ל מִשְּׂרֵפָ֔ה וְלֹֽא־שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־יְיָ׃

כאוד - טיסון בלעז כלומר שחורים וחשוכים וקדרים.

(יב) לָכֵ֗ן כֹּ֚ה אֶֽעֱשֶׂה־לְּךָ֣ יִשְׂרָאֵ֔ל עֵ֚קֶב כִּי־זֹ֣את אֶֽעֱשֶׂה־לָּ֔ךְ הִכּ֖וֹן לִקְרַ֥את־אֱ-לֹהֶ֖יךָ יִשְׂרָאֵֽל׃

לכן - יען אשר לא שבתם עדי. **כה אעשה לך** - ככל הרעות האלה. **עקב** - כי אתה שומע מפי נביאי אשר זאת אעשה לך. **הכון לקראת** - לשוב מרשעתך.

(יג) כִּ֚י הִנֵּ֣ה יוֹצֵ֔ר הָרִ֖ים וּבֹרֵ֣א רֽוּחַ֑ וּמַגִּ֤יד לְאָדָם֙ מַה־שֵּׂחֹ֔ו עֹשֵׂ֥ה שַׁחַ֖ר עֵיפָ֑ה וְדֹרֵ֥ךְ עַל־בָּמֳתֵ֖י אֶ֥רֶץ יְיָ אֱ-לֹהֵ֥י־צְבָאֽוֹת שְׁמֽוֹ׃

מה שיחו - כל מעשיו פורטין לפניו בשעת מיתתו. **עושה שחר** - לצדיקים כאור נוגה. **עיפה** - הופך נוגהן של רשעים לחשך אפלה כמו והנה צרה וחשכה מעוף צוקה (ישעיהו ח', כ"ב) וכן ארץ עיפתה (איוב י', כ"ב), תעופה כבקר תהיה (איוב י"א, י"ז) - חשכך כבקר יהי מאיר. **ודורך על במתי ארץ** - משפיל גבוהים וגסי הרוח.

נ"ך יומי - יום שני, כ"ב שבט

עמוס ה'

(א) {פ} שִׁמְעוּ֙ אֶת־הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה אֲשֶׁ֥ר אָנֹכִ֖י נֹשֵׂ֣א עֲלֵיכֶ֑ם קִינָ֖ה בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵֽל: (ב) נָ֣פְלָה֮
לֹא־תוֹסִ֣יף קוּם֒ בְּתוּלַ֣ת יִשְׂרָאֵ֑ל נְטֻשָׁ֥ה עַל־אַדְמָתָ֖הּ אֵ֣ין מְקִימָֽהּ:

בתולת ישראל - משיגלו בימי הושע בן אלה לא יעמוד עוד מלך מעשרת השבטים. **נטשה על אדמתה** - כל דבר המושלך ומוטל ונופץ על השדה קורהו נטישה.

(ג) כִּ֣י כֹ֤ה אָמַר֙ אֲ-דֹנָ֣י יְ-הוִ֔ה הָעִ֥יר הַיֹּצֵ֖את אֶ֣לֶף תַּשְׁאִ֑יר מֵאָ֥ה וְהַיּוֹצֵ֖את מֵאָ֣ה תַּשְׁאִ֑יר
עֲשָׂרָ֖ה לְבֵ֥ית יִשְׂרָאֵֽל:

היוצאת אלף - המוציאה אלף איש.

(ד) כִּ֣י כֹ֤ה אָמַר֙ יְ-הוָ֔ה לְבֵ֥ית יִשְׂרָאֵ֖ל דִּרְשׁ֥וּנִי וְחְיֽוּ:

דרשוני וחיו - עלו לרגל לשלם נדריכם בירושלים.

(ה) וְאֶל־תִּדְרְשׁ֣וּ בֵית־אֵ֔-ל וְהַגִּלְגָּ֖ל לֹ֣א תָבֹ֑אוּ וּבְאֵ֣ר שֶׁ֔בַע לֹ֥א תַעֲבֹ֖רוּ כִּ֣י הַגִּלְגָּ֤ל גָּלֹה֙
יִגְלֶ֔ה וּבֵית־אֵ֖ל יִהְיֶ֥ה לְאָֽוֶן:

ואל תדרשו בית אל וגו' ובאר שבע לא תעבורו - לא נאמר כאן אל תבואו ואל תדרשו אלא אל תעבורו למדנו שלא היתה שם עבודה זרה אלא כל זמן שהיה א' מבני עשרת השבטים יוצא לדרוש ולא עבר את באר שבע עודנו יכול לפנות לבית המקדש לירושלי' ומשעבר את באר שבע הוא הדרך לעגל בית אל או לעגל שבדן וכן הוא במקום אחר חי אלהיך דן וחי וגו' (עמוס ח', י"ד) ותדע שגזר הכתוב גזירת פורענות על גלגל ובית אל ולא גזר על באר שבע. **הגלגל גלה יגלה** - לפי שמו קללתו וכן בית אל יש עיר שסמוכה לה ששמה בית און בספר יהושע (יהושע ז', ב'). **יהיה לאון** - יהון ללמא והוא תרגום של הבל וזה דוגמת אם גלעד און אך שוא היו (הושע י"ב, י"ב).

(ו) דִּרְשׁ֥וּ אֶת־יְ-הוָ֖ה וְחְיֽוּ פֶּן־יִצְלַ֤ח כָּאֵשׁ֙ בֵּ֣ית יוֹסֵ֔ף וְאָכְלָ֖ה וְאֵין־מְכַבֶּ֥ה לְבֵית־אֵ֖-ל:

פן יצלח כאש - דילמא ידלק באשא רוגזיה. **בית יוסף** - כמו לבית יוסף. **פן יצלח כאש** - פן תעלה חמתו כאש לבית יוסף.

(ז) הַהֹפְכִ֥ים לְלַעֲנָ֖ה מִשְׁפָּ֑ט וּצְדָקָ֖ה לָאָ֥רֶץ הִנִּיחוּ:

ההופכים ללענה משפט - ואינם זוכרין הפיכותי שאני הופך לבקר צלמות יש ששרויין עתה בחשך ואני מאיר להם.

(ח) עֹשֵׂה כִימָה וּכְסִיל וְהֹפֵךְ לַבֹּקֶר צַלְמָוֶת וְיוֹם לַיְלָה הֶחְשִׁיךְ הַקּוֹרֵא לְמֵי־הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ יְיָ שְׁמוֹ:

ויום לילה החשיך - ויש ששעתו עומדת לו כאור היום ואני מחשיכו ללילה. **הקורא למי הים** - יונתן תרגם דאמר לכנשא משריין סגיאין כמי ימא ומבדר להון על אפי ארעא. רבותינו פירשו: על דור אנוש שהציף עליהם את מי אוקינוס. **ה' שמו** - לו היה לכם לעבוד והוא היה מגביר אתכם על שונאיכם.

(ט) הַמַּבְלִיג שֹׁד עַל־עָז וְשֹׁד עַל־מִבְצָר יָבוֹא:

המבליג - המגביר כמו ואבליגה מעט (איוב י', כ'), מבליגיתי עלי יגון (ירמיהו ח', י"ח). **שוד** - אדם שדוד וחלש דמגבר חלשין על תקיפין ובזוזין על כרכי תקיפין משליט.

(י) שָׂנְאוּ בַשַּׁעַר מוֹכִיחַ וְדֹבֵר תָּמִים יְתָעֵבוּ:

שנאו בשער מוכיח - אתם לא יראתם מפניו ומפני נביאיו ושנאתם את המוכיחים אתכם בשערי בתי דינא.

(יא) לָכֵן יַעַן בּוֹשַׂסְכֶם עַל־דָּל וּמַשְׂאַת־בַּר תִּקְחוּ מִמֶּנּוּ בָּתֵּי גָזִית בְּנִיתֶם וְלֹא־תֵשְׁבוּ בָּם כַּרְמֵי־חֶמֶד נְטַעְתֶּם וְלֹא תִשְׁתּוּ אֶת־יֵינָם:

בושסכם - כמו בוססכם על דל שאתם רומסין ורופסים על ראשו כמו בוססו את חלקתי (ירמיהו י"ב, י'). **ומשאת בר תקחו** - זקיפת מלווה שהפקעתם עליהם השערים למכור להם תבואה בריבית כדי ליטול נחלתם מהם לפיכך בתי' וכרמים אשר בניתם ונטעתם על אותן הנחלות לא יתקיימו בידכם ומשאת לשון משא שמכבידי' עליהם. **כרמי חמד** - כרמי חמדה.

(יב) כִּי יָדַעְתִּי רַבִּים פִּשְׁעֵיכֶם וַעֲצֻמִים חַטֹּאתֵיכֶם צֹרְרֵי צַדִּיק לֹקְחֵי כֹפֶר וְאֶבְיוֹנִים בַּשַּׁעַר הִטּוּ:

צוררי צדיק - מעיקין ליה לזכאה. **בשער הטו** - בשערי בתי דיניכם הטו משפט אביונים.

(יג) לָכֵן הַמַּשְׂכִּיל בָּעֵת הַהִיא יִדֹּם כִּי עֵת רָעָה הִיא:

המשכיל - מי שהוא חכם ידום בבא הרעה ולא יהרהר אחר מה"ד שהרי כל אלה עשו. **כי עת רעה היא** - עת המזומנת לקבל רעתם.

(יד) דִּרְשׁוּ־טוֹב וְאַל־רָע לְמַעַן תִּחְיוּ וִיהִי־כֵן יְיָ אֱ-לֹהֵי־צְבָאוֹת אִתְּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם:

ויהי כן וגו' - אם זאת תעשו אז יהי המקום עמכם כאשר אמרתם בלבבכם שתתקיים לכם גדולתכם.

(טו) שִׂנְאוּ־רָע וְאֶהֱבוּ טוֹב וְהַצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יְחֻנֵּן יְיָ אֱ-לֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁאֵרִית יוֹסֵף:

שארית יוסף - כל ישראל נקראין על שמו לפי שכלכל אותם.

(טז) {ס} לָכֵן כֹּה־אָמַר יְ אֱ-לֹהֵי צְבָאוֹת אֲ-דֹנָי בְּכָל־רְחֹבוֹת מִסְפֵּד וּבְכָל־חוּצוֹת יֹאמְרוּ הוֹ־הֹו וְקָרְאוּ אִכָּר אֶל־אֵבֶל וּמִסְפֵּד אֶל־יוֹדְעֵי נֶהִי:

הו הו - לשון צעקה. **וקראו איכר אל אבל** - יפגעו שיירות האיכרים החורשים בשדות בקול מספד האבלים הצועקים בחוצות. **ומספד אל יודעי נהי** - ועביד מספדא יערע בדעביד אילייא ואינו אלא לשון כפול כמו משפטי ודיני (תהלים ט', ה').

(יז) וּבְכָל־כְּרָמִים מִסְפֵּד כִּי־אֶעֱבֹר בְּקִרְבֶּךָ אָמַר יְ: (יח) {פ} הוֹי הַמִּתְאַוִּים אֶת־יוֹם יְ לָמָּה־זֶּה לָכֶם יוֹם יְ הוּא־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר:

הוי המתאוים וגו' - האומרים ימהר יחישה מעשהו (ישעיהו ה', י"ט). **למה זה לכם וגו'** - משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפין לאורה כדאיתא בחלק (בבלי סנהדרין צ"ח:).

(יט) כַּאֲשֶׁר יָנוּס אִישׁ מִפְּנֵי הָאַרְיֵה וּפְגָעוֹ הַדֹּב וּבָא הַבַּיִת וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־הַקִּיר וּנְשָׁכוֹ הַנָּחָשׁ: (כ) הֲלֹא־חֹשֶׁךְ יוֹם יְ וְלֹא־אוֹר וְאָפֵל וְלֹא־נֹגַהּ לוֹ: (כא) שָׂנֵאתִי מָאַסְתִּי חַגֵּיכֶם וְלֹא אָרִיחַ בְּעַצְרֹתֵיכֶם:

בעצרותיכם - קורבן כנישתכון כשאתם קוראים עצרת.

(כב) כִּי אִם־תַּעֲלוּ־לִי עֹלוֹת וּמִנְחֹתֵיכֶם לֹא אֶרְצֶה וְשֶׁלֶם מְרִיאֵיכֶם לֹא אַבִּיט:

ושלם מריאיכם - ושלמי פטימיכון בהמות מפוטמות.

(כג) הָסֵר מֵעָלַי הֲמוֹן שִׁרֶיךָ וְזִמְרַת נְבָלֶיךָ לֹא אֶשְׁמָע:

הסר מעלי המון שריך - שהלוים משוררים על הדוכן אחרי שאתם חמסנים ומעוותי משפט.

(כד) וְיִגַּל כַּמַּיִם מִשְׁפָּט וּצְדָקָה כְּנַחַל אֵיתָן:

ויגל כמים משפט - וזאת תעשו וארצה לכם המשפט אשר כבשתם והסתרתם יגולה וישטף ביניכם כמים נובעים. **וצדקה** - תגלה כנחל איתן.

(כה) הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הֲגַשְׁתֶּם־לִי בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל:

הזבחים ומנחה - וכי לזבחים ומנחות רצוני והלא במדבר לא דברתי את אבותיכם להקריב לי זבחים אני אמרתי אדם כי יקריב (ויקרא א', ב') כשירצה להקריב ואומר ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט', ב') מגיד שלא עשו ישראל במדבר אלא אותו פסח לבדו.

(כו) וּנְשָׂאתֶם אֶת סִכּוּת מַלְכְּכֶם וְאֶת כִּיּוּן צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱ-לֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם:

ונשאתם את סכות מלככם - חוזר לענין הפורעניות שלמעלה חשך להם יום י"י ולא אור (עמוס ה', כ') ונשאתם בגולה עמכם את גלוליכם וירכיבום האויבים על צואריכם לשאת עמכם בגולה. **סכות, כיון, כוכב** - שמות עבודה זרה הן.

(כז) וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם מֵהָלְאָה לְדַמָּשֶׂק אָמַר יְיָ אֱ-לֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁמוֹ:

והגלתי אתכם מהלאה לדמשק - כלומר לא לשכנותיכם תגלו כאשר עד הנה שנמסרתם ביד מלכי ארם ולא היו שובים אתכם למקום רחוק אלא עד דמשק ומעתה ביד סנחרב אמסור אתכם והוא יגלה אתכם למרחוק.

נ"ך יומי - יום שלישי כ"ג שבט

עמוס ו'

(א) הַוֹי הַשַּׁאֲנַנִּים בְּצִיּוֹן וְהַבֹּטְחִים בְּהַר שֹׁמְרוֹן נְקֻבֵי רֵאשִׁית הַגּוֹיִם וּבָאוּ לָהֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל:

נקובי ראשית הגוים - לכם היו קוראים גוי המשובח שבגוים. **ובאו להם בית ישראל** - הם בחרו במשפטיהם ובאו לכללם.

(ב) עִבְרוּ כַלְנֵה וּרְאוּ וּלְכוּ מִשָּׁם חֲמַת רַבָּה וּרְדוּ גַת־פְּלִשְׁתִּים הֲטוֹבִים מִן־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה אִם־רַב גְּבוּלָם מִגְּבֻלְכֶם:

עברו כלנה וראו - למה מאסתם בתורתי לדבק בחוקות הגוים עברו וראו באומות החשובות אם טובים הם מן הממלכות האלה שבשומרון ושבירושלים. **כלנה** - בבל. **חמת** - אנטוכיא. **גת פלשתים** - חשובה שבחמשת סרניהם שהיא קרויה מתג האמה (שמואל ב ח', א') על שם שרודה את כולם והיא אם המלכות. **אם רב גבולם מגבולכם** - ומה מצאתם בי עול.

(ג) הַמְנַדִּים לְיוֹם רָע וַתַּגִּשׁוּן שֶׁבֶת חָמָס:

המנדים ליום רע - אתם מנידים עצמיכם ליום רע. **ותגישון** - עצמיכם לשבת בגלות אשר יחמס אתכם שנאמר בו מחמס אחיך יעקב (עבדיה א', י') זה מדרשו של רבי שמשון זצ"ל. דבר אחר: המנדים ליום רע המבזים על נבואת ימי רע שהנביאים מתנבאים להם. **ותגישון שבת חמס** - זהו כמו שאמר ישעיה הוי מגיעי בית בבית (ישעיהו ה':, ח') ותגישון שבת בתוכם זו אצל זו על ידי חמס.

(ד) הַשֹּׁכְבִים עַל־מִטּוֹת שֵׁן וּסְרֻחִים עַל־עַרְשׂוֹתָם וְאֹכְלִים כָּרִים מִצֹּאן וַעֲגָלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק:

וסרוחים על ערשותם - משתטחין ומאריכין עצמם על ערסותם ורבותינו פי' מחליפין נשותיהם זה לזה ומסריחין ערסותיהן בשכבת זרע שאינה שלהם. **כרים** - כבשים. **מרבק** - מקום כנוס העגלים ובלעז קופלא.

(ה) הַפֹּרְטִים עַל־פִּי הַנָּבֶל כְּדָוִיד חָשְׁבוּ לָהֶם כְּלֵי־שִׁיר:

הפורטים על פי הנבל - מנחם חברו עם ופרט כרמך (ויקרא י"ט, י') ורואה אני את דבריו שהמשורר על פי כלי זמר מחתך את הדבור בפרוטרוט הכל לפי נעימות קול הכלי להגביה ולהנמיך. **כדויד חשבו להם וגו'** - חשבו כלי שיר שלהם ככלי שיר של דוד שהם לשמים ואלו להתענג.

(ו) הַשֹּׁתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֵאשִׁית שְׁמָנִים יִמְשָׁחוּ וְלֹא נֶחְלוּ עַל־שֵׁבֶר יוֹסֵף:

השותים במזרקי יין - יש מרבותינו שאומרים במסכת שבת שהיו זורקין כוסותיהן זה לזה וי"מ על שם כלי שהיו לו שתי פיות והוא ארוך ושותה זה מכאן וזה מכאן הוא נזרק מפיו אל פיו. **וראשית שמנים** - מובחר שבשמנים והוא אפרסמון. ולא נחלו - לשון חולי. **על שבר יוסף** - ששמעו מפי הנביאים שעתיד לבא עליהם.

(ז) לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים:

וסר מרזח סרוחים - ויבטלון משתאות המגודלים וגסי הרוח מרזחות לשון משתאות בסיפרי בפרשת וישב ישראל בשיטים (במדבר כ"ה, א') מצאתי וחזרו לעשות להם מרזחים והיו קוראים להם ואוכלים.

(ח) נִשְׁבַּע֩ אֲדֹנָ֨י יֱהוִ֜ה בְּנַפְשׁ֗וֹ נְאֻם־יְ֙הוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י צְבָאוֹת֮ מְתָאֵב֣ אָנֹכִי֒ אֶת־גְּא֣וֹן יַעֲקֹב֮ וְאַרְמְנֹתָיו֒ שָׂנֵ֣אתִי וְהִסְגַּרְתִּ֥י עִ֖יר וּמְלֹאָֽהּ׃

בנפשו - מדעת וכוונה. **מתאב** - כמו מתעב וכן תירגם יונתן מנבל אנא ית בית מקדש' רבותיה דיעקב שהמקדש נקרא גאון עוזם שנאמר הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם (יחזקאל כ"ד, כ"א). **עיר ומלואה** - ירושלים ויושביה.

(ט) וְהָיָ֣ה אִם־יִוָּתְר֣וּ עֲשָׂרָ֗ה אֲנָשִׁים֙ בְּבַ֣יִת אֶחָ֔ד וָמֵ֖תוּ׃

אם יותרו - מן הדבר והחרב. **בבית אחד ומתו** - שישרפו האויבים את הבית עליהם בלכדם את העיר.

(י) וּנְשָׂאָ֤ו דֹּדוֹ֙ וּמְסָרְפ֔וֹ לְהוֹצִ֥יא עֲצָמִ֖ים מִן־הַבַּ֑יִת וְאָמַ֗ר לַאֲשֶׁ֤ר בְּיַרְכְּתֵי֙ הַבַּ֔יִת הַעֹ֖וד עִמָּ֑ךְ וְאָמַ֖ר אֶ֥פֶס וְאָמַ֕ר הָ֚סְ כִּ֣י לֹ֔א לְהַזְכִּ֖יר בְּשֵׁ֥ם יְיָ׃

ונשאו דודו ומסרפו - קרובו ואוהבו המציל את עצמותיו מן השריפה כן תרגום יונתן ויטיליניה קריביה מיקידא. **ואמר** - המוציא מן השריפה לאשר בירכתי הבית לחבירו שהלך לבדוק בתוך הבית. **העוד עמך** - אדם חי זולתך שנמלט מן החבואים. **ואמר אפס** - אין חי אלא מתים ואמר זה אליו הס את הפגרים ואמר הס השלך וסלק הכל כי זאת להם על אשר לא רצו להזכיר בשם י"י כן ת"י.

(יא) {ס} כִּי־הִנֵּ֣ה יְ מְצַוֶּ֔ה וְהִכָּ֥ה הַבַּ֖יִת הַגָּדֹ֑ול רְסִיסִ֔ים וְהַבַּ֖יִת הַקָּטֹ֥ן בְּקִעִֽים׃

רסיסים - שיהא מרוסס לבקיעות דקות. **בקיעים** - גדולים מרסיסים לפי חשיבותו תהי מכתו כן תרגום יונתן וימחי מלכו רבא מחא תקיפא ומלכו זעירא מחא חלשא.

(יב) הֲיֵרָצ֤וּן בַּסֶּ֙לַע֙ סוּסִ֔ים אִם־יַחֲרֹ֥וש בַּבְּקָרִ֖ים כִּי־הֲפַכְתֶּ֣ם לְרֹאׁ֔שׁ מִשְׁפָּ֖ט וּפְרִ֥י צְדָקָ֖ה לְלַעֲנָֽה׃

הירוצון בסלע סוסים - כלום יעמדו במרוצתם בשנותם סדורו של עולם. **אם יחרוש** - אדם. **בבקרים** - בסלע שאתם סבורים לשנות דרך הטובה ותתקיימו ותצליחו.

(יג) הַשְּׂמֵחִ֖ים לְלֹ֣א דָבָ֑ר הָאֹמְרִ֕ים הֲלֹ֥וא בְחָזְקֵ֖נוּ לָקַ֥חְנוּ לָ֛נוּ קַרְנָֽיִם׃

ללא דבר - על גדולתם ועושרם שאינו כלום שלא יתקיים. **ק**רנים - חוזק וגבורה לנגח בקרנים עניים ואביונים.

(יד) כִּ֤י הִנְנִי֙ מֵקִ֣ים עֲלֵיכֶ֔ם בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵ֖ל נְאֻם־יְיָ֣ אֱלֹהֵ֣י הַצְּבָאֹ֑ות גֹּ֔וי וְלָחֲצ֥וּ אֶתְכֶ֖ם מִלְּבֹ֥וא חֲמָ֛ת עַד־נַ֥חַל הָעֲרָבָֽה׃

מלבא חמת - שהוא במקצוע צפונית מערבית של ארץ ישראל. **עד נחל הערבה** - נחל מצרים שהוא במקצוע דרומית מערבית.

נ"ך יומי - יום רביעי כ"ד שבט

עמוס ז'

(א) כֹּה הִרְאַנִי אֲ-דֹנָי יְ וְהִנֵּה יוֹצֵר גֹּבַי בִּתְחִלַּת עֲלוֹת הַלָּקֶשׁ וְהִנֵּה־לֶקֶשׁ אַחַר גִּזֵּי הַמֶּלֶךְ:

כה הראני - פורענות שהיה רוצה להביא גובאי. **בתחלת עלות הלקש** - לשון מלקוש שהתבואה עולה בקנה שלה. **והנה לקש** - היה צומח אחרי גיזי המלך אחר שגזזו תבואת המלך עד שלא עלתה בקנה היו גוזזין אותה שחת להאכיל לבהמות וכן ת"י דאיתגזזת שיחתא דמלכא ולשון משנה היא קוצר לשחת ומאכיל לבהמה.

(ב) וְהָיָה אִם־כִּלָּה לֶאֱכוֹל אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וָאֹמַר אֲדֹנָי יְ סְלַח־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא:

והיה אם כלה - כאשר כלה לאכול. **את עשב הארץ** - באותה שדה. **ואמר אדני י"י סלח נא** - ואל תשחת הארץ. **מי יקום יעקב** - מאן יקום ויבעי על חטאיהון. **כי קטן** - ארי מטלטלין.

(ג) נִחַם יְ עַל־זֹאת לֹא תִהְיֶה אָמַר יְ:

נחם י"י על זאת - נתרצה בתפלתו ונעתר לי.

(ד) כֹּה הִרְאַנִי אֲ-דֹנָי יְ וְהִנֵּה קֹרֵא לָרִב בָּאֵשׁ אֲ-דֹנָי יְ וַתֹּאכַל אֶת־תְּהוֹם רַבָּה וְאָכְלָה אֶת־הַחֵלֶק:

הראני - עוד פורענות להביא עליכם. **והנה קורא** - את פמליא שלו. **לריב** - אתכם בפורענות דליקת אש. **החלק** - חלקת השדה.

(ה) וָאֹמַר אֲ-דֹנָי יְ חְדַל־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא: (ו) נִחַם יְהוָה עַל־זֹאת גַּם־הִיא לֹא תִהְיֶה אָמַר אֲ-דֹנָי יְ: (ז) {פ} כֹּה הִרְאַנִי וְהִנֵּה אֲ-דֹנָי נִצָּב עַל־חוֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ אֲנָךְ:

על חומת אנך - על שורא דדינא וכן פתר דונש, אנך לשון ערבי חוט קו המשקולת העופרת אשר בה יביט בונה החומה ליישר הדימוס אף כאן הוא לשון קו משקולת משפט.

(ח) וַיֹּאמֶר יְ אֵלַי מֶה־אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וָאֹמַר אֲנָךְ וַיֹּאמֶר אֲ-דֹנָי הִנְנִי שָׂם אֲנָךְ בְּקֶרֶב עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ:

הנני שם אנך - הנני שופט אותם בקו שורת הדין. **עבור לו** - להמתין להם על פשעיהם.

(ט) וְנָשַׁמּוּ בָּמוֹת יִשְׂחָק וּמִקְדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל יֶחֱרָבוּ וְקַמְתִּי עַל־בֵּית יָרָבְעָם בֶּחָרֶב:

ומקדשי ישראל - הוא בית אל שנאמר כי מקדש מלך הוא (עמוס ז', י"ג). **על בית ירבעם** - בן יואש.

(י) {ס} וַיִּשְׁלַח אֲמַצְיָהוּ כֹהֵן בֵּית־אֵ-ל אֶל־יָרָבְעָם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר קָשַׁר עָלֶיךָ עָמוֹס בְּקֶרֶב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא־תוּכַל הָאָרֶץ לְהָכִיל אֶת־כָּל־דְּבָרָיו:

כהן בית אל - כומר לע"ז שלו.

(יא) כִּי־כֹה אָמַר עָמוֹס בַּחֶרֶב יָמוּת יָרָבְעָם וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה מֵעַל אַדְמָתוֹ:

בחרב ימות ירבעם - והוא לא אמר כן אלא וקמתי על בית ירבעם (עמוס ז', ט') והוא בנו זכריה שהרגו שלום בן יבש (מלכים ב ט"ו, י').

(יב) {ס} וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָהוּ אֶל־עָמוֹס חֹזֶה לֵךְ בְּרַח־לְךָ אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה וֶאֱכָל־שָׁם לֶחֶם וְשָׁם תִּנָּבֵא:

חוזה - אתה שמתנבא עתידות. **לך ברח לך אל ארץ יהודה** - ששם מקדשו של הקב"ה שאתה מתנבא בשמו. **ואכל שם לחם** - לשון בזיון אמר לו שם יתנו לך פתיתי לחם בשכר שתתנבא להם.

(יג) וּבֵית־אֵ֖ל לֹא־תוֹסִ֣יף עֽוֹד לְהִנָּבֵ֑א כִּ֣י מִקְדַּשׁ־מֶ֔לֶךְ הֽוּא וּבֵ֖ית מַמְלָכָ֥ה הִֽוא:

ובית א-ל לא תוסיף עוד להנבא - שאין מזכירין כאן אלא שם ע"ז.

(יד) וַיַּ֨עַן עָמוֹס֙ וַיֹּ֣אמֶר אֶל־אֲמַצְיָ֔ה לֹא־נָבִ֥יא אָנֹ֖כִי וְלֹא־בֶ֣ן־נָבִ֑יא אָ֣נֹכִי כִּי־בוֹקֵ֔ר אָנֹ֖כִי וּבוֹלֵ֥ס שִׁקְמִֽים:

לא נביא אנכי - איני מנביאי שקר שלכם הנוטלים שכרם להנבא איני צריך לכל זאת ולא נהגתי כך אני שאני עשיר ובעל מקנה ונכסים כמו שת"י ארי מרי גיתי אנא ושקמין אית לי בשפלתא. **בוקר אנכי** - רועה בקר. **ובולס שקמים** - מחפש בשקמים לראו' איזה עתו לקוץ כדי להוסיף ענפים ואיזה ראוי לקורות שכן דרך שקוצצין בתולות השקמה ובולס כמו ובולש אלא שעמוס מגמגם בלשונו שכך אמרו למה נקרא שמו עמוס שהיה עמוס בלשונו וישראל קוראים אותו פסילוס כדאיתא בפסיקתא (פסיקתא דרב כהנא ט"ז, ד').

(טו) וַיִּקָּחֵ֨נִי יְהוָ֜ה מֵאַחֲרֵ֣י הַצֹּ֗אן וַיֹּ֤אמֶר אֵלַי֙ יְהוָ֔ה לֵ֖ךְ הִנָּבֵ֣א אֶל־עַמִּ֑י יִשְׂרָאֵֽל: (טז) וְעַתָּ֕ה שְׁמַ֖ע דְּבַר־יְהוָ֑ה אַתָּ֣ה אֹמֵ֗ר לֹ֤א תִנָּבֵא֙ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל וְלֹא־תַטִּ֥יף עַל־בֵּ֖ית יִשְׂחָֽק:

ולא תטיף - לשון נבואה הוא והרבה יש במקרא הטף אל דרום (יחזקאל כ"א, ב').

(יז) לָכֵ֗ן כֹּה־אָמַ֤ר יְהוָה֙ אִשְׁתְּךָ֣ בָּעִ֔יר תִּזְנֶ֖ה וּבָנֶ֣יךָ וּבְנֹתֶ֑יךָ בַּחֶ֣רֶב יִפֹּ֔לוּ וְאַדְמָתְךָ֖ בַּחֶ֣בֶל תֵּחָלֵ֑ק וְאַתָּ֗ה עַל־אֲדָמָ֤ה טְמֵאָה֙ תָּמ֔וּת וְיִשְׂרָאֵ֥ל גָּלֹ֛ה יִגְלֶ֖ה מֵעַ֥ל אַדְמָתֽוֹ:

נ"ך יומי – יום חמישי כ"ה שבט

עמוס ה'

(א) כֹּה הִרְאַנִי אֲ-דֹנָי יְ וְהִנֵּה כְּלוּב קָיִץ:

כלוב קיץ - סל מלא סופי תאנים שאינם טובות.

(ב) וָֽאֹמַר מֶה־אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וָאֹמַר כְּלוּב קָיִץ וַיֹּאמֶר יְ אֵלַי בָּא הַקֵּץ אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ: (ג) וְהֵילִילוּ שִׁירוֹת הֵיכָל בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ רַב הַפֶּגֶר בְּכָל־מָקוֹם הִשְׁלִיךְ הֶס:

שירות היכל - שהם משוררים בתוך היכלי הם במשתאותיהם. **רב הפגר** - סגי פגרי קטולין. **בכל מקום השליך הס** - בכל אתר יימר רמי וסליק השליכו מכאן הפגרים האלה.

(ד) {פ} שִׁמְעוּ־זֹאת הַשֹּׁאֲפִים אֶבְיוֹן וְלַשְׁבִּית (ענוי) [עֲנִיֵּי־]אֶרֶץ:

השואפים - הבולעים אביון. **ולשבית** - כמו ולהשבית ודוגמא לשמיד מעוזניה (ישעיהו כ"ג, י"א), ללכת לגיד ביזרעאל (מלכים ב ט', ט"ו).

(ה) לֵאמֹר מָתַי יַעֲבָר הַחֹדֶשׁ וְנַשְׁבִּירָה שֶּׁבֶר וְהַשַּׁבָּת וְנִפְתְּחָה־בָּר לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל וּלְעַוֵּת מֹאזְנֵי מִרְמָה:

מתי יעבור החדש - זו היא השאיפה מצפים עת תייקר התבואה וימכרו לעניים ברבית ויטלו שדותיהם, יעבור החדש ת"י מתי תתעבר השנה ויבא חדש העיבור ולשון העברה הוא כמו העביר המועד (ירמיהו מ"ו, י"ד). ולפי שדוחין את הקרבת העומר והשנה נמשכת והישן מתייקר. **והשבת ונפתחה בר** - מתי תבוא השמיטה ותייקר התבואה ונפתח אוצרות בר שלנו. **להקטין איפה** - למכור במדה קטנה ואת כספינו נקבל בשקל גדול.

(ו) לִקְנוֹת בַּכֶּסֶף דַּלִּים וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם וּמַפַּל בָּר נַשְׁבִּיר:

בעבור נעלים - בדיל דיחסנון. **ומפל בר נשביר** - ומהממת עיבורא נזבין, את הפסולת שנפל מן החטים בנפה נמכור ביוקר לעניים.

(ז) נִשְׁבַּע יְ בִּגְאוֹן יַעֲקֹב אִם־אֶשְׁכַּח לָנֶצַח כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם: (ח) הַעַל זֹאת לֹא־תִרְגַּז הָאָרֶץ וְאָבַל כָּל־יוֹשֵׁב בָּהּ וְעָלְתָה כָאֹר כֻּלָּהּ וְנִגְרְשָׁה [וְנִשְׁקְעָה] (ונשקה) כִּיאֹור מִצְרָיִם:

העל זאת לא תרגז הארץ - וכי אין עון זה כדאי שתחרב עליו הארץ. **ועלתה כאור כלה** - ובמקום אחר הוא אומר ועלתה כיאור כלה (עמוס ט', ה'). ויונתן תרגם שניהם בשוה: ויסק עלה מלך במשריתי' דסגיאין כמו נהרא ויחפינין כולה וקשה בעיני לפרש כאור כמו כיאור ויש לפרש כמו יפיץ ענן אורו (איוב ל"ז, י"א) על כפים כסה אור (איוב ל"ו, ל"ב)

ועלתה כענן גשם כולה אפילה וחשיכה. **ונגרשה ונשקעה כיאור מצרים** - נילוס עולה אחת למ' שנה ומשקה את הארץ וכשהוא עולה מעלה רפש וטיט על שפתו וכשחוזר מהשקות חוזר על גדותיו ומימיו מצטללין והוא קרוי שיקוע שהטיט העוכר את מימיו נשקע ונגרש כמו ויגרשו מימיו רפש וטיט (ישעיהו נ"ז, כ') אף הארץ תקיא רשעים שבתוכה ואחר כך תנוח.

(ט) {פ} וְהָיָה| בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ֠הוִֹה וְהֵבֵאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם וְהַחֲשַׁכְתִּי לָאָרֶץ בְּיוֹם אוֹר:

והבאתי השמש בצהרים - כשיהא להם שלום גדול תבא מפלה פתאום. ואמרו רבותינו (בבלי מועד קטן כ"ה): זה יומו של יאשיהו שמת בחרב של שלום, כמו שאמרו רבותינו (בבלי תענית כ"ב): אין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה שאמר לו ליאשיה מה לי ולך לא עליך אתה היום לא עליך אני בא היום כי אם לעבור דרך ארצך אל בית מלחמתי וגו' (דברי הימים ב ל"ה, כ"א). **השמש** - מלכות בית דוד נמשלה כשמש שנאמר: וכסאו כשמש נגדי (תהלים פ"ט, ל"ז).

(י) וְהָפַכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְכָל־שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהַעֲלֵיתִי עַל־כָּל־מָתְנַיִם שָׂק וְעַל־כָּל־רֹאשׁ קָרְחָה וְשַׂמְתִּיהָ כְּאֵבֶל יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מָר:

והפכתי חגיכם לאבל - כענין שנאמר וכל יהודה וירושלים מתאבלים על יאשיהו (דברי הימים ב ל"ה, כ"ד). **וכל שיריכם לקינה** - כענין שנאמר ויאמרו כל השרים והשרות בקינותיהם (דברי הימים ב ל"ה, כ"ה). **כאבל יחיד** - כאב שמתאבל על בן יחיד.

(יא) {פ} הִנֵּה| יָמִים בָּאִים נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ֠הוִֹה וְהִשְׁלַחְתִּי רָעָב בָּאָרֶץ לֹא־רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא־צָמָא לַמַּיִם כִּי אִם־לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵי יְיָ:

כי אם לשמוע - שתפסוק מכם רוח הקדש.

(יב) וְנָעוּ מַיָם עַד־יָם וּמִצָּפוֹן וְעַד־מִזְרָח יְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־דְּבַר־יְיָ וְלֹא יִמְצָאוּ: (יג) בַּיּוֹם הַהוּא תִּתְעַלַּפְנָה הַבְּתוּלֹת הַיָּפוֹת וְהַבַּחוּרִים בַּצָּמָא:

תתעלפנה - תפרח רוחם כמו ויתעלף (יונה ד', ח'), וכן עצי השדה עולפו (יחזקאל ל"א, ט"ו), וכן בלשון משנה יתעלפה פשמייר בלעז.

(יד) הַנִּשְׁבָּעִים בְּאַשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חַי אֱ-לֹהֶיךָ דָּן וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר־שָׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא־יָקוּמוּ עוֹד:

חי אלהיך דן - אחד מן העגלים שהעמיד ירבעם בדן.

נ"ך יומי – יום שישי כ"ו שבט

עמוס ט'

(א) רָאִ֤יתִי אֶת־אֲדֹנָי֙ נִצָּ֣ב עַל־הַמִּזְבֵּ֔חַ וַיֹּ֖אמֶר הַךְ֣ הַכַּפְתּ֑וֹר וְיִרְעֲשׁ֣וּ הַסִּפִּ֔ים וּבְצַ֖עֵם בְּרֹאשׁ֣ כֻּלָּ֑ם וְאַחֲרִיתָ֣ם בַּחֶ֔רֶב אֶהֱרֹ֥ג לֹא־יָנ֖וּס לָהֶ֣ם נָ֑ס וְלֹא־יִמָּלֵ֥ט לָהֶ֖ם פָּלִֽיט׃

נצב על המזבח - מסתלק מכרובא למדבחא דרך יציאת חוץ על מזבח הזהב שהוא בהיכל והוא מעשר מסעות שנסעה שכינה. **הך הכפתור** - שהוא בראש הגג. **וירעשו הספים** - איסקופות הבית התחתונות כך יהרג המלך וירעדו השרים. **ובצעם בראש כולם** - כמו ופצעם. ויונתן תרגם: כפתור המנורה - טפי מנרתא יתקטל מלכא יאשיהו וירעשו הסיפים - ויחרב ביתא ויתפגרון עזרתא. **ובצעם בראש כולם** - ומאני מקדשא בשביא יהכון ובצעם כמו ממונם יגלה בראש כולם.

(ב) אִם־יַחְתְּרוּ֙ בִּשְׁא֣וֹל מִשָּׁ֔ם יָדִ֖י תִּקָּחֵ֑ם וְאִם־יַעֲל֤וּ הַשָּׁמַ֙יִם֙ מִשָּׁ֔ם אוֹרִידֵֽם׃

אם יחתרו בשאול - אם ידמון לאיטמרא כדבשאול. **ידי תקחם** - במימרי ידברינון שנאיהון. **ואם יעלו השמים** - ואם יסקון בטורין רמין עד צית שמיא מתמן במימרי יחתונון.

(ג) וְאִם־יֵחָבְא֤וּ בְרֹאשׁ֙ הַכַּרְמֶ֔ל מִשָּׁ֥ם אֲחַפֵּ֖שׂ וּלְקַחְתִּ֑ים וְאִם־יִסָּתְר֤וּ מִנֶּ֙גֶד֙ עֵינַ֔י בְּקַרְקַ֖ע הַיָּ֑ם מִשָּׁ֣ם אֲצַוֶּ֔ה אֶת־הַנָּחָ֖שׁ וּנְשָׁכָֽם׃

בראש הכרמל - בריש מגדלי כרכיא. **משם אחפש** - מתמן אפקיד בלושין ויבלשונון. **בקרקע הים** - בניסי ימא איי הים. **אצוה את הנחש** - י"ת עממיא דתקיפין כחויא.

(ד) וְאִם־יֵלְכ֤וּ בַשְּׁבִי֙ לִפְנֵ֣י אֹיְבֵיהֶ֔ם מִשָּׁ֥ם אֲצַוֶּ֖ה אֶת־הַחֶ֑רֶב וְהָרָגָ֣תַם וְשַׂמְתִּ֤י עֵינִי֙ עֲלֵיהֶ֔ם לְרָעָ֖ה וְלֹ֥א לְטוֹבָֽה׃ (ה) וַאדֹנָ֣י יְ֠הוִה צְבָא֨וֹת הַנּוֹגֵ֜עַ בָּאָ֗רֶץ וַתָּמ֙וֹג֙ וְאָבְל֣וּ כָל־יוֹשְׁבֵ֔י בָּ֖הּ וְעָלְתָ֣ה כַיְאוֹר֮ כֻּלָּהּ֒ וְשָׁקְעָ֣ה כִיאֹ֔ר מִצְרָֽיִם׃

הנוגע בארץ ותמוג - דנזיף בארעא וזיע ותמוג לשון נוע. **וה' הוא הנוגע בארץ ותמוג** - כלומר גזירה זאת מאתי יצאת.

(ו) הַבּוֹנֶ֤ה בַשָּׁמַ֙יִם֙ מַעֲלוֹתָ֔ו וַאֲגֻדָּתוֹ֙ עַל־אֶ֣רֶץ יְסָדָ֔הּ הַקֹּרֵ֖א לְמֵי־הַיָּ֑ם וַיִּשְׁפְּכֵ֣ם עַל־פְּנֵ֔י הָאָ֖רֶץ יְהוָ֥ה שְׁמֽוֹ׃

ואגודתו - קבוצת בריותיו. דבר אחר: קבוצות הישרים היא היתה יסוד הארץ לתקנת השמים שבשבילם הכל קיים. **הקורא למי הים** - דאמר לכנשא משריין סגיאין כמי ימא.

(ז) {פ} הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְיָ הֲלוֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וַאֲרָם מִקִּיר:

הלא כבני כושיים אתם לי - למה אמנע מלהפרע מכם אחרי אשר אינכם שבים אלי הלא מן בני נח באתם כשאר אומות ככושיים אשר נדמיתם להם כענין שנאמר: היהפוך כושי עורו כך אתם תוכלו להטיב (ירמיהו י"ג, כ"ג). **הלא** - בטובתי תחילת בוחרי בכם היא הוצאה שהוצאתי אתכם מארץ מצרים ומה לי בכך אף פלשתים כך הוצאתי מכפתור כשבאו כפתורים על עוים כענין שנאמר והעוים היושבים בחצרים עד עזה וגו' (דברים ב', כ"ג) כבשו גם בני עזה ושאר סרני פלשתים תחתיהם והוצאתים מידם ואעפ"כ לא עשיתים לי לעם. **וארם מקיר** - וכן אני עתיד להעלות את ארם מקיר שיגלם שם סנחריב ולקץ הימים משתבטל מלכות אשור יצאו.

(ח) הִנֵּה עֵינֵי | אֲ-דֹנָי יְיְ בַּמַּמְלָכָה הַחַטָּאָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמֵיד אַשְׁמִיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה:

והשמדתי אותה - אותה הממלכה אשמיד, הם בית יהוא. אבל בית יעקב לא אשמיד.

(ט) כִּי־הִנֵּה אָנֹכִי מְצַוֶּה וַהֲנִעֹתִי בְכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוֹעַ בַּכְּבָרָה וְלֹא־יִפֹּל צְרוֹר אָרֶץ:

כי הנה אנכי מצוה - להגלותם ולהניעם בכל הגוים הנעה רבה ויתירה כאשר ינוע מה שכוברין בכברה לאחר שנפלו ממנו סובין הדקין ונותרו הגסין שאין יכולין לצאת ואז המנענע מנענע בכל כחו. **י**נוע - על ידי אחר ולא יתכן לקרות ינוע שהוא דבר הנע מאליו.

(י) בַּחֶרֶב יָמֻתוּ כָּל חַטָּאֵי עַמִּי הָאֹמְרִים לֹא־תַגִּישׁ וְתַקְדֵּים בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה:

לא תגיש ותקדים בעדינו הרעה - בשביל עוונינו לא תמהר הרעה לגשת ולבא.

(יא) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת וְגָדַרְתִּי אֶת־פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם:

ביום ההוא - אחרי בא עליהם כל אלה יבא יום ההוא המוכן לגאולה ובו אקים סוכת דוד הנופלת - י"ת מלכותא דבית דוד.

(יב) לְמַעַן יֵירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְ עֹשֶׂה זֹּאת:

למען יירשו - ישראל את שארית וגו' ואת כל הגוים כי נקרא שמי עליהם. אשר כמו כי.

(יג) {פ} הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְ וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקֹּצֵר וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזֶּרַע וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה:

ונגש חורש בקוצר - והשיג דיש את בציר ובציר ישיג את זרע (ויקרא כ"ו, ה') לא יספיקו לחרוש עד שיבא הקציר ולא יספיקו לבצור עד שיבא עת הזרע. **תתמוגגנה** - תרגם יונתן יתפלחן, קרקע עבודה מתמוגגת בבא גשמים. **עסיס** - יין טוב ומתוק.

(יד) וְשַׁבְתִּי אֶת־שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת־יֵינָם וְעָשׂוּ גַּנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיהֶם: (טו) וּנְטַעְתִּים עַל־אַדְמָתָם וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְ אֱלֹהֶיךָ:

נ"ך יומי – שבת קודש כ"ז שבט || פרשת משפטים

עבדיה א'

(א) חֲזוֹן עֹבַדְיָה כֹּה־אָמַר אֲ-דֹנָי יְ לֶאֱדוֹם שְׁמוּעָה שָׁמַעְנוּ מֵאֵת יְ וְצִיר בַּגּוֹיִם שֻׁלָּח קוּמוּ וְנָקוּמָה עָלֶיהָ לַמִּלְחָמָה:

חזון עובדיה - מאי שנא עובדיה לאדום ולא ניבא נבואה אחרת אמרו חכמי' עובדיה גר אדומי היה אמר הקב"ה מהם ובהם אביא עליהם יבא עובדיה שדר בין שני רשעים אחאב ואיזבל ולא למד ממעשיהם ויפרע מעשו הרשע שדר בין שני צדיקים יצחק ורבקה ולא למד ממעשיהם.

(ב) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד:

הנה קטן נתתיך - כלפי שקראו אביו בנו הגדול ואמו בנה הגדול, אמר הקב"ה: לפני קטן הוא. רבותינו דרשו (בבלי עבודה זרה י'.): קטן שלא היה להם לא כתב ולא לשון. **בזוי** - שלא היו מעמידין מלך בן מלך.

(ג) זְדוֹן לִבְּךָ הִשִּׁיאֶךָ שֹׁכְנִי בְחַגְוֵי־סֶלַע מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִדֵנִי אָרֶץ:

שוכני בחגוי סלע - סומך על משענת אבותיו אברהם ויצחק והם לא יועילו לו. **חגוי** - כמו והיתה אדמת יהודה למצרים לחגא (ישעיהו י"ט, י"ז) ברייטיינ"א בלעז. ואל תתמה על וי"ו של חגוי שהיא כוי"ו של קצוי (תהלים ס"ה, ו') וכוי"ו של כמטחוי (בראשית כ"א, ט"ז) שאין יסוד בתיבה אלא טי"ת וחי"ת.

(ד) אִם־תַּגְבִּיהַ כַּנֶּשֶׁר וְאִם־בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם־יְ: (ה) אִם־גַּנָּבִים בָּאוּ־לְךָ אִם־שׁוֹדְדֵי לַיְלָה אֵיךְ נִדְמֵיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דַּיָּם אִם־בֹּצְרִים בָּאוּ לָךְ הֲלוֹא יַשְׁאִירוּ עֹלְלוֹת:

באו לך - עליך. **איך נדמיתה** - למה נרדמתה דומם עד שגנבו כל רצונם. **הלא בוצרים ישאירו עוללות** - ואלה לא ישאירו לך כלום כי יחפשוך ויגלו וידרשו מצפוניך.

(ו) אֵיךְ נֶחְפְּשׂוּ עֵשָׂו נִבְעוּ מַצְפֻּנָיו:

נבעו - תרגום יונתן איתגליין ולשון ארמית נבעו נתבקשו וכן אם תבעיון בעיו (ישעיהו כ"א, י"ב).

(ז) עַד־הַגְּבוּל שִׁלְּחוּךָ כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתֶךָ הִשִּׁיאוּךָ יָכְלוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלֹמֶךָ לַחְמְךָ יָשִׂימוּ מָזוֹר תַּחְתֶּיךָ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ:

עד הגבול שלחוך - אותם שהבטיחוך לעזרה באו עמך ולווך עד גבול ארצך עד הספר ששם באו עליך למלחמה ובזאת השיאוך והצליחו. **יכלו לך** - לפתותך לצאת ושבו מאחריך. **לחמך ישימו מזור תחתיך** - אף מאכלך שם לך אחיך יעקב למזור שנתן לך לחם ונזיד עדשים (בראשית כ"ה, ל"ד) ועל ידו בזית הבכורה. **מזור** - חולי.

(ח) הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְיָ וְהַאֲבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאֱדוֹם וּתְבוּנָה מֵהַר עֵשָׂו: (ט) וְחַתּוּ גִבּוֹרַיִךְ תֵּימָן לְמַעַן יִכָּרֵת־אִישׁ מֵהַר עֵשָׂו מִקָּטֶל:

וחתו גבוריך תימן - יחתו ויפחדו לנוס אל ארץ הדרום. ויונתן תרגם: ויתברון גברך יתבי ארעא דרומא. **למען יכרת** - כל איש גבור. **מהר עשו מקטל** - מרוב הרג שיבא עליכם.

(י) מֵחֲמַס אָחִיךָ יַעֲקֹב תְּכַסְּךָ בוּשָׁה וְנִכְרַתָּ לְעוֹלָם:

מחמס אחיך יעקב - בשביל חמס שעשית ליעקב.

(יא) בְּיוֹם עָמְדְךָ מִנֶּגֶד בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חֵילוֹ וְנָכְרִים בָּאוּ שְׁעָרָו וְעַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם יַדּוּ גוֹרָל גַּם־אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם:

ביום עמדך מנגד - שלא באת לעזור לו. **גם אתה כאחד מהם** - מעלה אני עליך כאילו אתה מן הבאים עליהם.

(יב) וְאַל־תֵּרֶא בְיוֹם־אָחִיךָ בְּיוֹם נָכְרוֹ וְאַל־תִּשְׂמַח לִבְנֵי־יְהוּדָה בְּיוֹם אָבְדָם וְאַל־תַּגְדֵּל פְּיךָ בְּיוֹם צָרָה:

ואל תרא ביום אחיך - לא היה לך להביט ולעמוד מנגד. **ביום נכרו** - ביום הסגירו ביד אויב הוא הבבליים וכן הוא אומר בשאול נכר אותו אלהים בידי (שמואל א כ"ג, ז') - הסגיר אותו בידי.

(יג) אַל־תָּבוֹא בְשַׁעַר־עַמִּי בְּיוֹם אֵידָם אַל־תֵּרֶא גַם־אַתָּה בְּרָעָתוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ וְאַל־תִּשְׁלַחְנָה בְחֵילוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ:

ואל תשלחנה בחילו - אל תשלחנה ידך בנכסיו כן תרגם יונתן ומקרא קצר הוא וצריך להוסיף עליו ידך.

(יד) וְאַל־תַּעֲמֹד עַל־הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת־פְּלִיטָיו וְאַל־תַּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְּיוֹם צָרָה:

ואל תעמוד על הפרק - מקום שהבורחים יוצאים דרך שם לימלט ובלשון לע"ז קוראים אותו טרו"ג. [אל תבא ואל תעמד - הקנטה היא. כדיי היה שלא לעשות לאחיך כן.]

(טו) כִּי־קָרוֹב יוֹם־יְי עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יֵעָשֶׂה לָּךְ גְּמֻלְךָ יָשׁוּב בְּרֹאשֶׁךָ: (טז) כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִיתֶם עַל־הַר קָדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תָּמִיד וְשָׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:

כאשר שתיתם על הר קדשי - כמה דחדיתון על מחת טורא דקודשי. **ולעו** - כתרגומו ויסתלעמון לשון מהומה ושממון וטירוף דעת אישטורדישון בלעז.

(יז) וּבְהַר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְלֵיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיָרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרָשֵׁיהֶם:

את מורשיהם - נכסי עממיא דהוו מחסנין להון.

(יח) וְהָיָה בֵית־יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו כִּי יְי דִּבֶּר:

כי י"י דבר - והיכן דבר וירד מיעקב והאביד שריד וגו' (במדבר כ"ד:, "ט).

(יט) וְיָרְשׁוּ הַנֶּגֶב אֶת־הַר עֵשָׂו וְהַשְּׁפֵלָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וְיָרְשׁוּ אֶת־שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה שֹׁמְרוֹן וּבִנְיָמִן אֶת־הַגִּלְעָד:

וירשו הנגב - ישראל שהיו יושבין בדרומה של ארץ ישראל ירשו את הר עשו שהוא במצר דרום ובני השפלה ירשו את ארץ פלשתים ואת הר אפרים ואת הר שומרון. **ובנימין את הגלעד** - ובני מנשה שהיתה ארץ גלעד שלהם יפשטו להם מהלאה לגבולותיה של ארץ ישראל במזרחה.

(כ) וְגָלַת הַחֵל־הַזֶּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־כְּנַעֲנִים עַד־צָרְפַּת וְגָלַת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּסְפָרַד יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַנֶּגֶב:

וגלות החל הזה - תרגם יונתן עמא הדין, החל לשון חיל כמו ויבא ירושלמה בחיל כבד (ישעיהו ל"ו, ב') דרבשקה אלא שזה חסר יו"ד ויש עוד לפרש החל הזה גלות הגיא הזה. **לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת** - גלות אשר הוא מבני ישראל שגלו מעשרת השבטים לארץ כנענים עד צרפת. **וגלות ירושלים אשר בספרד** - שהם מבני יהודה אשר גלו לספרד הם ירשו את ערי הנגב שבדרומה של ארץ ישראל ואומרים הפותרים צרפת הוא המלכות הזה שקורין פרנצא בלעז ספרד תרגם יונתן אספמיא.

(כא) וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיְי הַמְּלוּכָה:

ועלו - שרי ישראל מושיעים בהר ציון. **לשפוט את הר עשו** - ליפרע מהר עשו אשר עשו לישראל לשפוט יושטיצייר בלעז. **הר עשו** - י"ת כרכא רבא דעשו היא רומי. **והיתה לי"י המלוכה** - לימדך שאין מלכותו שלימה עד שיפרע מעשו הרשע.

פרק משנה שבועי – פרשת משפטים

הוריות פרק ג' || סיום סדר נזיקין

(א) כֹּהֵן מָשִׁיחַ שֶׁחָטָא וְאַחַר כָּךְ עָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ, וְכֵן נָשִׂיא שֶׁחָטָא וְאַחַר כָּךְ עָבַר מִגְּדֻלָּתוֹ, כֹּהֵן מָשִׁיחַ מֵבִיא פַּר, וְהַנָּשִׂיא מֵבִיא שָׂעִיר.

כֹּהֵן מָשִׁיחַ שֶׁחָטָא וְאַחַר כָּךְ עָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ. וְלֹא הִסְפִּיק לְהָבִיא קָרְבָּנוֹ עַד שֶׁעָבַר מִכְּהֻנָּתוֹ: **כֹּהֵן מָשִׁיחַ מֵבִיא פַּר.** וַאֲפִלּוּ עָבַר לְאַחַר שֶׁהֶעֱבִירוּהוּ מִמְּשִׁיחוּתוֹ, אָמְרִינַן לְקַמָּן בְּמַתְנִיתִין דְּמֵבִיא פָּר. וְלֹא נָקַט לֵיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי דְּנָשִׂיא מֵבִיא שָׂעִיר כְּשֶׁחָטָא קֹדֶם שֶׁהֶעֱבִירוּהוּ, תָּנֵי נַמִּי בְּכֹהֵן מָשִׁיחַ מֵבִיא פָּר. וְנָשִׂיא מֵבִיא שָׂעִיר, דִּכְתִיב (ויקרא ד) עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, מְלַמֵּד שֶׁמֵּבִיא חַטָּאת כְּמוֹ שֶׁהָיָה חַיָּב בְּשָׁעָה שֶׁחָטָא:

(ב) כֹּהֵן מָשִׁיחַ שֶׁעָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ וְאַחַר כָּךְ חָטָא, וְכֵן הַנָּשִׂיא שֶׁעָבַר מִגְּדֻלָּתוֹ וְאַחַר כָּךְ חָטָא, כֹּהֵן מָשִׁיחַ מֵבִיא פַּר, וְהַנָּשִׂיא כְּהֶדְיוֹט.

כֹּהֵן מָשִׁיחַ שֶׁעָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ וְכוּ'. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד, בִּקְדֻשָּׁתוֹ הוּא עוֹמֵד. שֶׁאֵין בֵּין כֹּהֵן הָעוֹבֵד לְכֹהֵן שֶׁעָבַר, אֶלָּא עֲבוֹדָה וּפַר יוֹם הַכִּפּוּרִים וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁמַּקְרִיב בְּכָל יוֹם כִּדְלִקַמָּן. אֲבָל נָשִׂיא כֵּיוָן שֶׁהֶעֱבִירוּהוּ הֲרֵי הוּא כְּהֶדְיוֹט:

(ג) חָטְאוּ עַד שֶׁלֹּא נִתְמַנּוּ וְאַחַר כָּךְ נִתְמַנּוּ, הֲרֵי אֵלּוּ כְּהֶדְיוֹט. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אִם נוֹדַע לָהֶם עַד שֶׁלֹּא נִתְמַנּוּ, חַיָּבִין. וּמְשֶׁנִּתְמַנּוּ, פְּטוּרִין. וְאֵיזֶהוּ הַנָּשִׂיא, זֶה הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו (ויקרא ד':כ"ב), נָשִׂיא שֶׁאֵין עַל גַּבָּיו אֶלָּא ה' אֱלֹהָיו.

הֲרֵי אֵלּוּ כְּהֶדְיוֹט. שֶׁנֶּאֱמַר בַּנָּשִׂיא (שם) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, שֶׁחָטָא כְּשֶׁהוּא נָשִׂיא. וְכֵן בַּכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ נֶאֱמַר וְאִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא (שם), שֶׁחָטָא כְּשֶׁהוּא מָשִׁיחַ:

(ד) וְאֵיזֶהוּ הַמָּשִׁיחַ, הַמָּשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, לֹא הַמְּרֻבֶּה בִּבְגָדִים. אֵין בֵּין כֹּהֵן הַמָּשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לִמְרֻבֶּה בְּגָדִים אֶלָּא פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת. וְאֵין בֵּין כֹּהֵן מְשַׁמֵּשׁ לְכֹהֵן שֶׁעָבַר, אֶלָּא פַּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה. זֶה וָזֶה שָׁוִין בַּעֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים, וּמְצֻוִּין עַל הַבְּתוּלָה, וַאֲסוּרִין עַל הָאַלְמָנָה, וְאֵינָן מִטַּמְּאִין בִּקְרוֹבֵיהֶן, וְלֹא פוֹרְעִין, וְלֹא פוֹרְמִין, וּמַחֲזִירִין אֶת הָרוֹצֵחַ.

הַמְּרֻבֶּה בִּבְגָדִים. לְאַחַר שֶׁנִּגְנְזָה צְלוֹחִית שֶׁל שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל נִכְנָס לִכְהֻנָּה גְּדוֹלָה בִּלְבִישַׁת שְׁמֹנָה בְּגָדִים, כְּדִכְתִיב (שם כא) וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים: **אֶלָּא פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת.** שֶׁאֵין מְרֻבֶּה בִּבְגָדִים מֵבִיא פָּר עַל שְׁגִגָתוֹ, דְּכֹהֵן הַמָּשִׁיחַ כְּתִיב: **בַּעֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים.** שֶׁאֵין עֲבוֹדַת אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּשֵׁרָה אֶלָּא בְּכֹהֵן גָּדוֹל בִּלְבַד, וְכֹהֵן הַמְשַׁמֵּשׁ וְכֹהֵן שֶׁעָבַר שָׁוִין בָּהּ: **וְלֹא פוֹרְעִין וְלֹא פוֹרְמִין.**

כְּדִכְתִיב בְּכֹהֵן גָּדוֹל (שם) אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם: **וּמֵחֲזִירִין אֶת הָרוֹצֵחַ.** אִם מֵת אֶחָד מֵהֶם, חוֹזֵר הָרוֹצֵחַ מֵעִיר מִקְלָטוֹ, כְּדִכְתִיב (במדבר לה) עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל:

(ה) כֹּהֵן גָּדוֹל פּוֹרֵם מִלְמַטָּה, וְהַהֶדְיוֹט מִלְמַעְלָה. כֹּהֵן גָּדוֹל מַקְרִיב אוֹנֵן וְלֹא אוֹכֵל, וְהַהֶדְיוֹט לֹא מַקְרִיב וְלֹא אוֹכֵל.

כֹּהֵן גָּדוֹל פּוֹרֵם מִלְמַטָּה. אִם מֵת לוֹ מֵת שֶׁחַיָּב לִקְרֹעַ עָלָיו, קוֹרֵעַ מִלְמַטָּה בִּכְנַף בִּגְדוֹ הַסָּמוּךְ לְרַגְלָיו. וְהַאי דִּכְתִיב וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם, שֶׁאֵינוֹ פּוֹרֵם כִּשְׁאָר כָּל אָדָם: **מִלְמַעְלָה.** כְּנֶגֶד הֶחָזֶה סָמוּךְ לַכָּתֵף, כִּשְׁאָר הָעָם: **אוֹנֵן.** מִי שֶׁמֵּת לוֹ אֶחָד מִשִּׁבְעָה קְרוֹבִים שֶׁחַיָּב לְהִתְאַבֵּל עָלָיו, יוֹם הַמִּיתָה כֻּלּוֹ בֵּין נִקְבַּר הַמֵּת בֵּין לֹא נִקְבַּר, הוּא אוֹנֵן דְּאוֹרַיְתָא, וּמִיּוֹם הַמִּיתָה וְאֵילָךְ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְבַּר הַמֵּת הוּא אוֹנֵן דְּרַבָּנָן, וְיוֹם הַקְּבוּרָה הוּא אוֹנֵן דְּרַבָּנָן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם אֲפִלּוּ לְאַחַר קְבוּרָה, וּמִשֶּׁנִּקְבַּר הַמֵּת בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל מִיתָה כָּל הַלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו הוּא אוֹנֵן דְּרַבָּנָן: **כֹּהֵן גָּדוֹל מַקְרִיב אוֹנֵן וְלֹא אוֹכֵל.** מִן הַקָּדָשִׁים. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּאַהֲרֹן בַּיּוֹם שֶׁמֵּתוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא אָמַר וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הֵיִיטַב בְּעֵינֵי ה' [וַיִּקְרָא י], עַל הָאֲכִילָה הָיָה מַקְפִּיד, לֹא עַל הַהַקְרָבָה. וְדַוְקָא אַהֲרֹן שֶׁהוּא כֹּהֵן גָּדוֹל, אֲבָל בָּנָיו שֶׁהָיוּ כֹּהֲנִים הֶדְיוֹטִים הָיוּ אֲסוּרִים אוֹתוֹ הַיּוֹם בֵּין לְהַקְרִיב בֵּין לֶאֱכֹל:

(ו) כָּל הַתָּדִיר מֵחֲבֵרוֹ, קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ. וְכָל הַמְקֻדָּשׁ מֵחֲבֵרוֹ, קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ. פַּר הַמָּשִׁיחַ וּפַר הָעֵדָה עוֹמְדִים, פַּר הַמָּשִׁיחַ קוֹדֵם לְפַר הָעֵדָה בְּכָל מַעֲשָׂיו.

הַתָּדִיר מֵחֲבֵרוֹ הוּא קוֹדֵם. דְּאָמַר קְרָא (במדבר כח) מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד. מִכְּדֵי כְּתִיב עֹלַת הַבֹּקֶר, אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד לָמָּה לִי, אֶלָּא אָמַר רַחֲמָנָא, הַאי מִשּׁוּם דְּתָדִיר, קָדֵים בְּרִישָׁא: **וְכָל הַמְקֻדָּשׁ מֵחֲבֵרוֹ וְכוּ'.** דְּהָכִי אַשְׁכְּחָן בַּכֹּהֵן, דִּכְתִיב בֵּיהּ וְקִדַּשְׁתּוֹ, וְאָמְרִינַן לִפְתֹחַ רִאשׁוֹן וּלְבָרֵךְ רִאשׁוֹן וְלִטֹּל מָנָה יָפָה רִאשׁוֹן: **פַּר מָשִׁיחַ קוֹדֵם.** הוֹאִיל וּמָשִׁיחַ מְכַפֵּר וְעֵדָה מִתְכַּפֶּרֶת, בְּדִין הוּא שֶׁיַּקְדִּים מְכַפֵּר לַמִּתְכַּפֵּר. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ, וְאַחַר כָּךְ וּבְעַד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל:

(ז) הָאִישׁ קוֹדֵם לָאִשָּׁה לְהַחֲיוֹת וּלְהָשִׁיב אֲבֵדָה. וְהָאִשָּׁה קוֹדֶמֶת לָאִישׁ לִכְסוּת, וּלְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית הַשֶּׁבִי. בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם עוֹמְדִים לְקַלְקָלָה, הָאִישׁ קוֹדֵם לָאִשָּׁה.

הָאִישׁ קוֹדֵם לָאִשָּׁה. שֶׁהוּא מְקֻדָּשׁ מִמֶּנָּה, שֶׁהָאִישׁ חַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת וְהָאִשָּׁה אֵינָהּ חַיֶּבֶת בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא: **וְהָאִשָּׁה קוֹדֶמֶת לָאִישׁ בִּכְסוּת.** שֶׁבּוֹשְׁתָּהּ מְרֻבָּה מִבּוֹשְׁתּוֹ שֶׁל אִישׁ: **לְקַלְקָלָה.** לְבִיאָה. וּלְמִשְׁכַּב זָכוּר: **הָאִישׁ קוֹדֵם.** שֶׁזּוֹ דַּרְכָּהּ בְּכָךְ וְזֶה אֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ:

(ח) כֹּהֵן קוֹדֵם לְלֵוִי, לֵוִי לְיִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל לְמַמְזֵר, וּמַמְזֵר לְנָתִין, וְנָתִין לְגֵר, וְגֵר לְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר. אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּן שָׁוִין. אֲבָל אִם הָיָה מַמְזֵר תַּלְמִיד חָכָם וְכֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ, מַמְזֵר תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם לְכֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ.

לֵוִי קוֹדֵם לְיִשְׂרָאֵל. דִּכְתִיב (דברים י) בָּעֵת הַהִיא הִבְדִּיל ה' אֶת שֵׁבֶט הַלֵּוִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **יִשְׂרָאֵל קוֹדֵם לְמַמְזֵר.** הַאי מְיֻחָס וְהַאי לָאו מְיֻחָס: **מַמְזֵר קוֹדֵם לְנָתִין.** זֶה בָּא מִטִּפָּה כְּשֵׁרָה וְזֶה בָּא מִטִּפָּה פְּסוּלָה: **נָתִין קוֹדֵם לְגֵר.** זֶה גָּדַל עִמָּנוּ בְּקְדֻשָּׁה וְזֶה לֹא גָּדַל עִמָּנוּ בְּקְדֻשָּׁה: **גֵּר קוֹדֵם לְעֶבֶד.** זֶה לֹא הָיָה בִּכְלַל אָרוּר וְזֶה הָיָה בִּכְלַל אָרוּר: **מַמְזֵר תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם לְכֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ.** דִּכְתִיב (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים, יְקָרָה הִיא מִכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים:

השיעור השבועי - פרשת משפטים

פרצוף הרפואה

מעין גנים סדרה ג' - פרשת משפטים

הפסוק בפרשתנו "וְרַפֹּא יְרַפֵּא" הוא המקור העיקרי בתורה לרפואת הרופא (החובל בחברו צריך לשלם את הוצאות הרפואה). וכן למדו מכאן חז"ל "שניתנה רשות לרופא לרפאות".

הלימוד הוא מהלשון הכפולה "ורפא ירפא". בכל פעם שיש כפילות כזו בתורה צריך לפרש ולהסביר למה הדבר נאמר פעמיים. כעת נתבונן בשבעה פירושים במדרש המסבירים את הכפילות בבטוי הזה, וכך נבין יותר לעומק מהי משמעות ריפוי החולה (עם השלכה לנושאים נוספים). נתאים את שבעה הפירושים לשבע מדות הלב - חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות.

חסד: רפואה טבעית ורפואה קונבנציונאלית

נתחיל עם ספירת החסד: בבטוי "ורפא ירפא" הצורה הראשונה נקראת "מקור", והשניה "פעל יוצא". כל פועל יכול להופיע קל (פָּעל) או כבד (פִּעֵל) - "ורפֹּא" דומה יחסית יותר לצורה קלה (הגם שעל פי דקדוק הוא יכול להיות גם פִּעֵל) ו"ירפא" צורה כבדה. מכאן נלמד שכאשר הרופא מרפא הוא צריך להתחיל עם רפואה קלה, רפואה טבעית, לפני שעובר לצורות ריפוי 'כבדות'. אם הריפוי הקל והטבעי עובד - מה טוב. אם לא - צריך לעבור לריפוי 'כבד' יותר, רפואה קונבנציונאלית (כמו בעזרת רפואה כימית).

לפי התורה, יש שני חדשים טובים לרפואה - אייר ואלול. הראשון שייך לרפואה טבעית (כידוע שאיר ראשי תבות "אני הוי' רפאך", "רפאך" לשון קל), רפואה קלה, והשני לרפואה קונבנציונאלית (אלול הוא חודש התשובה שמביאה רפואה לעולם, "ושב ורפא לו"). "ורפא ירפא" אומר: תחילה תנסה קל, אם עובד - נפלא, אם לא - צריך להמשיך ולהשתמש בצורות ריפוי כבדות יותר. הלימוד נכון גם לגבי חנוך - את הכל צריך להתחיל בקלות, באמצעים קלים. אם הם עובדים, מצוין, ואם לא צריך אמצעים יותר 'כבדים'.

גבורה: ריפוי מוחלט וריפוי עם תופעות לוואי

הפירוש השני שייך לספירת הגבורה: כשהקב"ה - הרופא האולטימטיבי - עצמו מרפא, הוא מרפא את המחלה לחלוטין, במאה אחוז, בלי שום תופעת לוואי שלילית. אבל כשאדם מרפא, הרבה פעמים כשהוא מרפא משהו אחד הוא יוצר בעיה אחרת. מכך נוצרת התלבטות אצל הרופא, למה לי להכנס לצרה הזו, אולי לא כדאי לנסות לרפא את הדבר הראשון בגלל תופעות הלוואי... התורה אומרת שאם ה' מרפא אותנו - הוא מרפא בלי שום תופעות לוואי, כולו טוב. אבל בסופו של דבר רופא אנושי צריך לקחת סיכון (צ'אנס), ולרפא מתוך ידיעה שיתכן שיהיו - והרבה פעמים יהיו - תופעות לוואי, ולמרות זאת צריך לרפא את החולי הבסיסי, המסוכן יותר. אם אחר

כך תהיינה תופעות לוואי - צריכים לרפא אותן (תופעות לוואי נקראות בחז"ל "צמחים", ואם עלו צמחים הרופא צריך לרפא אותם).

זה הפירוש השני - "ורפא", אם אתה יכול לרפא בלי תופעות לוואי, מה טוב, אבל גם אם אתה יודע שהמחלה היא קשה, וכאשר תרפא את הבעיה עצמה הרפואה תגרום לתופעות לוואי - אל תתייאש מלרפא. אומרת לך התורה "ירפא"! הפירוש שייך לגבורה, כי גבורה מתייחסת לדבר שיכול להיות גם עם תוצאות שליליות הדורשות התגברות יתרה לרפא גם אותן.

תפארת: מקור הרפואה אצל ה' ויישומה על ידי הרופא

הפירוש השלישי, של התפארת, הוא שצורת המקור "ורפא" מתייחסת לה' - צריך להאמין קודם כל שהרפואה באה מה' (וזה נכון לכל דבר, ולכל מי שעוזר לזולת). לפני שרופא פועל הוא צריך להתפלל לה' שיצליח, שהמעשה יהיה קל, ואולי שאפילו הקב"ה ירפא הכל בעצמו, שלא יצטרכו את הרופא. הפעולה הראשונה היא להרים עינים לה' בתפלה, לבקש רחמים. פנימיות התפארת היא רחמים. קודם כל צריך להתפלל, לבקש רחמים, ואחר כך לעשות מה שצריך לעשות. זה הפירוש השלישי. "ורפא" - להתפלל, לבקש רחמים - "ירפא" בפעולה שעל ידי בשר ודם.

ניתן להשוות את הפירוש הזה ל"שום תשים עליך מלך" - "שום לעילא, תשים לתתא". לא רק להתפלל לה', אלא קודם לקבוע את האמונה שה' הוא הרופא - כמו "שום" - ואחר כך תקבל ממנו רשות לרפא, "תשים". עצם הווארט של "נתנה רשות" מסביר את פסיכולוגיית העבודה הנכונה של הרופא - קודם לשים את ה' לרופא, ואחר כך לקבל ממנו את המינוי לרפא.

נצח: ריפוי חיצוני וריפוי פנימי, מכה בידי אדם ומכה בידי שמים

הפירושים הרביעי והחמישי מתייחסים זה לזה, כיון שהספירות נצח והוד עובדות בשיתוף פעולה:

האבן עזרא אומר שהרשות ונתינת הכח לרופא לרפא היא רק בדברים חיצוניים, אבל אם יש בעיה פנימית רק ה' יכול לרפא. רופא אנושי יכול לרפא בעיות חיצוניות, אבל בעיות פנימיות שייכות רק לה' "רופא כל בשר ומפליא לעשות". אמנם דעה זו לא התקבלה להלכה, ובשולחן ערוך נפסק שיש לרופא את הכח לרפא גם בעיות פנימיות. אבל אפשר ללמוד מכאן סדרי עדיפויות, ולפרש את הפסוק בדרך הבאה: "ורפא" לנסות תחילה לרפא את הבעיות החיצוניות בלי להתערב באיברים הפנימיים, אבל אם הטיפול לא מצליח - יש לעבור ולהשתמש באמצעים שיש לנו להתבונן אל תוך הגוף, קרני רנטגן וכיו"ב (בחינת עיני הרופא המומחה החודרות פנימה אל תוך גוף ונפש החולה), ולעסוק בריפוי הפנימי.

ופירוש דומה לזה: "ורפא" היינו שצריך לעזור לבעיות שנוצרו על ידי אדם; "ירפא" היינו שאפילו בעיות שנגרמו על ידי ה' יש לרופא רשות וכח לרפא.

הנצח היא הספירה הראשונה היוצאת "לבר מגופא", רמז למחלות חיצוניות, בהן יש לטפל על ידי רופא בשר ודם (שגם הוא "לבר מגופא" של החולה, מה שאין כן ה' יתברך, ודוק) תחילה. על הוד נאמר "הודי נהפך עלי למשחית" (**הוד** נהפך

ל**דוה**), רמז למחלות שנגרמו על ידי האדם עצמו, בהן יש לטפל תחלה. וכמו שאמר רבי נחמן "אם אתה מאמין שאפשר לקלקל תאמין שאפשר לתקן" (**דוה** יתהפך שוב ל**הוד**).

יסוד: ריפוי בתשלום

הפירוש הששי יותר מעשי: אחד המפרשים מסביר שאם היה כתוב "ורפא", ולא "ורפא ירפא", הייתי חושב שריפוי צריך להיות כמו לימוד תורה - בחנם. ללמד אדם זה חסד, מצוה, אולי אסור לשלם לרופא והוא צריך לעבוד בחנם. אם הייתי יכול לחשוב כך, סימן שיש סבה טובה לחשוב כך - שמתאים שרופא יעבוד בחנם. לכן באה הלשון "ורפא ירפא" ללמד שמותר לרופא לקחת כסף. גם מורה צריך ללמד בחנם, אבל אם כעת מכלה את זמנו על לימוד ולא יכול לעבוד בעבודה אחרת - מותר לו לקחת כסף, וכך גם לגבי רופא. "ורפא ירפא" מלמד שמותר, ולפעמים אפילו טוב, שרופא יקח כסף. הגמרא אומרת שרופא שלא משלמים לו, הרפואה שלו לא עובדת - צריך לשלם לו, ואז בטוח שהוא ישקיע את כל הכח, וירפא בע"ה בכח שה' נתן לו. אם הוא רופא טוב - משלמים לו יותר. לספירת היסוד שייך שכר ועונש - "צדיק יסוד עולם" שמקבל שכר או להיפך - וזה שייך לקבלת התגמול של הרופא.

מלכות: לא להתייאש

הפירוש השביעי חוזר קצת לפירוש הראשון, יש לנסות ולרפא בכמה אופנים. האחריות שהרופא לוקח על עצמו הינה אחריות כבדה, הרי אם הוא עושה טעות הפעולה יכולה להזיק ח"ו. לא פשוט לדוקטור לקחת סיכון ולנסות. לכן הרבה רופאים מנסים רק את אופצית הטיפול הראשונה שעולה לראש, ובאם היא לא עוזרת, הם מרימים ידים ואומרים שהם לא יכולים לעזור לבעיה הזו - 'עדיף ללכת לרופא אחר'. הכפילות של "ורפא ירפא" מלמדת שגם ברפואה צריכה להיות כפילות. אם לא הלך, לנסות שוב ושוב. צריך לנסות כמה פעמים, וכמו שאמרנו בפרוש החסד, צריך לנסות גם בדרכים הקונבנציונאליות וגם בדרכים הטבעיות. כי זו באמת האחריות של הרופא לרפא את החולה (כמובן שאם אתה בתור רופא מכיר שיש אחד יותר מומחה ממך ביחס לטיפול מסוים אפשר ומצוה לשלוח אליו).

ומשהו מיוחד דווקא כאן: הנקודה של המלכות אינה שייכת רק לרופא אלא גם לחולה - אם הרופא הראשון לא הצליח לפתור את הבעיה, אולי נרים ידים? לא. התורה אומרת "ונשמרתם מאד לנפשׁתיכם", לנסות שוב ושוב. הרופא האמתי הוא רק ה', וצריך לנסות שוב ושוב אצל שלוחיו, רופאים בשר ודם, עד שבע"ה יתברך הוא יתרפא.

ולסיכום:

חסד - טבעית/כימית. | **גבורה** - מוחלט/תופעות לוואי. | **תפארת** - מקור אצל ה' ויישום למטה. | **נצח** - חיצוני/פנימי. | **הוד** - בידי אדם/בידי שמים. | **יסוד** - ריפוי בתשלום. | **מלכות** - לא להתייאש.

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת משפטים

יום ראשון, כ"א שבט

הרה"ק רַבִּי יְחִיאֵל מֵאִיר ב"ר יַעֲקֹב צְבִי לִיפְשִׁיץ מִגָּאסְטִינִין בַּעַל 'מֵי הַיָּם' (תרמ"ח)

הגה"ק רַבִּי יַעֲקֹב ב"ר אֶלִיעֶזֶר וַוייְדְנְפֶעלְד בַּעַל 'כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב' (תרנ"ד)

יום שני, כ"ב שבט

הרה"ק רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל ב"ר יְהוּדָה אַרְיֵה לֵייבּוּשׁ מִקּוֹצְק (תרי"ט)

הרה"ק רַבִּי יְהוּדָה לֵייב בהג"ר שְׁלֹמֹה אייגֶר בַּעַל 'תּוֹרַת אֱמֶת' (תרמ"ח)

הָרַבָּנִית הַצַּדְקָנִית חַיָּה מוּשְׁקָא בַּת כ"ק אַדְמוֹ"ר הָרָ"צ, אֵשֶׁת כ"ק אַדְמוֹ"ר (תשמ"ח)

יום שלישי, כ"ג שבט

כ"ק מָרָן אַדְמוֹ"ר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן כ"ק מָרָן רַבִּי שָׁלוֹם רוֹקֵחַ מִבֶּעלְזְא (תרנ"ד)

הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה בהג"ר מֵאִיר קְלִיעֶרְס, אַבַ"ד טְבֶרְיָה בַּעַל 'תּוֹרַת הָאָרֶץ' (תרצ"ד)

יום רביעי, כ"ד שבט

הרה"ק רַבִּי שְׁמוּאֵל בהג"ר יִצְחָק דֹּב מַרְגָּלִיּוֹת מִזֶּעלִיּשְׁטְשִׁיק (תקס"ה)

יום חמישי, כ"ה שבט

הרה"ק רַבִּי יוֹסֵף דָּוִד בהרה"ק ר' שְׁלֹמֹה מַייֶעֶר מִסַּאסוֹב (תר"נ)

יום שישי, כ"ו טבת

רַבֵּנוּ דָּוִד בהג"ר שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי בַּעַל 'טוּרֵי זָהָב' עַל שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְ'דִבְרֵי דָּוִד' עַל הַתּוֹרָה (תכ"ז)

הרה"ק רַבִּי מָרְדְּכַי יוֹסֵף אֶלְעָזָר בהרה"ק ר' גֵּרְשׁוֹן חֲנוֹךְ מֵרַאדְזִין בַּעַל 'סִדְרֵי טָהֳרוֹת' (תרפ"ט)

הרה"ק רַבִּי שָׁאוּל ב"ר אֶלְעָזָר בְּרַאךְ מִקַּאשׁוֹי בַּעַל 'מִשְׁמֶרֶת אֶלְעָזָר' (ת"ש)

שבת קדש, כ"ז שבט

הגה"ק רַבִּי אֱלֶכְסַנְדֶּר סָנְדֶר בהג"ר אֶפְרַיִם זַלְמָן שׁוֹר מִז'וֹלְקוֹב בַּעַל 'תְּבוּאוֹת שׁוֹר' (תצ"ו)

הרה"ק רַבִּי מְנַחֵם נָחוּם (השני) ב"ר אַהֲרֹן מִטְשֶׁעֶרְנָאבִּיל (תרל"א)

הרבנית חיה מושקא - מסירות הנפש של אבא!

הרבנית חיה מושקא שניאורסון נולדה בכ"ה אדר תרס"א להוריה הרבי הריי"צ והרבנית נחמה דינה, שניהם נכדי אדמו"ר הצמח- צדק. בהוראת סבה, הרבי הרש"ב, נקראה חיה-מושקא ע"ש אשת אדמו"ר הצ"צ. נִשאה לרבי מנחם מענדל שניאורסון, לימים הרבי מליובאוויטש, בי"ד כסלו תרפ"ט. הרבנית ברחה מפרסום ומהבמה הציבורית והרבתה במעשי חסד ועזרה לזולת ללא מסגרת רשמית ולעתים באנונימיות. הרבנית הסתלקה בכ"ב שבט תשמ"ח והרבי התייחס לפטירתה כסיום של תקופה והכנה לתקופה חדשה לקראת ביאת משיח. מנוחתה כבוד בבית העלמין היהודי ברובע קווינס בניו יורק.

***

בשנת תשי"ד חל י"ד כסלו, יום הנישואין העשרים וחמישה של הרבי והרבנית, בשבת. מסופר, כי הרה"ת ר' פיניע אלטוהיז ניגש אל הרבי וביקשו להתוועד. באותם ימים לא נהג הרבי להתוועד כל שבת. כששאלו הרבי "מה יום מיומיים, ובגלל איזו סיבה רצונו בהתוועדות?" השיב ר' פיניע בחושו החסידי: "באתי לתבוע דמי שדכנות (אביו של ר' פיניע היה השדכן בנישואי הרבי והרבנית)..." הרבי הסכים להתוועד, והקטע להלן מובא מתוך תיאור של אחד החסידים שנכח בהתוועדות:

אחרי תפילת שחרית, בשעה רבע לאחת, נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א וחיפש את ר' בערל יוניק ולא היה. ר' לייבל גרונר נכנס לחדרו הק' ויצא משם כשבידו כוס, יין ומזונות, והתחילה ההתוועדות. נעשה רעש והתחילו לסדר שולחנות, כי לא ידעו מקודם שתהי' התוועדות. בתחילה ישבו רק חמישה-שישה אנשים, כי חלק מהקהל כבר הלך לביתו, והשאר היו עדיין באמצע התפילה. היו הרבה שהיו בכלל קודם התפילה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א ידע מזה, כי באמצע ההתוועדות אמר: "די וואָס האַלטן נאָך שחרית זאָלן מאַכן קידוש, און די וואָס האַלטן פאַרן דאַוונען זאָלן אַזוי זאָגן לחיים [אלו שאוחזים אחרי שחרית שיעשו קידוש, ואלו שאוחזים לפני שחרית שיאמרו כך לחיים]!" כ"ק אדמו"ר שליט"א עשה קידוש, אמר לחיים וציוה לנגן. אח"כ אמר מאמר ד"ה "וכל בניך". אחר השיחות דיבר גם על עניין החתונה ואמר [בתרגום מיידיש]: חתונה זהו עניין כללי אצל אדם פרטי, אך אצלי **זהו עניין שעל ידו נמשכתי בעניינים כלליים. בין אם אני מרוצה ובין אם... אך העניין כבר נעשה .זהו היום שקישרו אותי עמכם ואתכם עימי, אני אייגע אותכם ואתם תייגעו אותי ,**וביחד נתייגע (להביא את) הגאולה האמיתית והשלימה. שהקב"ה יעזור שנראה פרי טוב בעמלינו.

***

כאשר הרבי מציין את יום נישואיו כיום שקישר אותו עם החסידים, ניתן להבין זאת כאמירה כמעט טכנית: לולא היה נעשה לחתנו של הרבי הריי"ץ, לא היה הופך לרבי. וודאי שהדבר נכון, אך התמונה המלאה מגלה תפקיד פעיל בהרבה שנטלה הרבנית: במשך שנה שלמה לאחר פטירת חותנו, סירב הרבי לרשת את מקומו ולהנהיג את החסידות. החסידים שניסו להוביל לכך היו אובדי עצות, אך מספרים כי הרבנית הכריעה את המאבק במשפט אחד: "לא יתכן, כי שלושים שנות מסירות הנפש של אבי ירדו לטמיון". כך, למורת רוחו הגלויה, נמשך הצדיק הנסתר אל ענייני הכלל והפך למנהיג. סיפור ידוע נוסף, מגלה שוב את השייכות העמוקה של הרבנית לקשר של רבי וחסידים: בזמן 'משפט הספרים' הנודע, כאשר נשאלה הרבנית על ידי חוקר משטרתי למי שייכים הספרים, השיבה בתקיפות: הרבי והספרים שייכים לחסידים! משפט זה השפיע עמוקות על השופט, והיה בין הגורמים לזכייתו של הרבי בדין.

נשים לב, כי בשני המשפטים הללו יצקה הרבנית תוכן של התמסרות מוחלטת של הרבי - גם של אביה וגם של בעלה - לשליחותם והנהגתם. מסירות הנפש הזו נרמזת בשמה: חיה מושקא. על פי דברי הרבי עצמו, רומזים שמות אלו לשני רובדי הנפש העליונים ביותר - חיה ויחידה. התגלות היחידה שבנפש, כפי שמסבירים בחסידות, היא בזמן מסירות נפש מוחלטת - כזו שתבעה הרבנית.

בעקבות עיסוקה של הרבנית בחיבור הרבי והחסידים, בחיבור אביה ובעלה, ובעיקר בעקבות חיבורה שלה לרבי, נתבונן בפנינה אחת מדברי הריי"ץ - אותה ליקט הרבי בלוח היום יום. היא מכוונת לחיבור הרצוי בין המח ללב, אך מהווה חלון להתבוננות בחיבור כללי ומשמעותי לא פחות - חיבורם של כל איש ואשה.

וכך כתב הרבי ב'היום יום' לי"ב שבט: השכל וההתפעלות שני עולמות הם. עולם קר ומיושב ועולם רותח ומבוהל. נשים לב, כי למרות הנטייה המידית של חלקנו להזדהות עם אחד העולמות ולחוש כי השני חסר ופגום, הרבי מדגיש כי בכל אחד מהם קיים איזון בין החיובי לשלילי: המח מיושב, מתון והגיוני - אך קר וחסר חיים. הרגש נוגע ובוער - אך חסר כיוון ושליטה עצמית

עד כאן הרווחנו דיוק יפה, אך בהגדרות לבדן אין די. על כן ממשיך הרבי: וזאת היא עבודת האדם לחברם להיות לאחדים, שעולם הקר יתחמם באשו של הרותח, ועולם הרותח יתיישב במתינותו של המיושב. כמו הקב"ה, קונה שמיים וארץ, עלינו לקנות בנפשנו את שני העולמות גם יחד, לאזן ביניהם ולחברם ל"בשר אחד" בשידוך הנושא פירות טובים: ואז הבהלה הופכת לשאיפה והשכל למורה דרך בחיים של עבודה ופועל. ההתכללות בין המח ללב הופכת את הניגוד בין ישוב דעת לתבהלה לתמהיל מנצח: שאיפה.

כשם שאדם מיושב עלול להיות מאובן וללא התקדמות אמיתית, אדם מבוהל נעשה חסר מטרה, כולו נתון בהתפעלות הרגע ההווה. לעומת שניהם, לאדם בעל שאיפה יש מטרה ויעד - והשאיפה אליו מלאת רגש ועָצמה וממלאת את חיי האדם. נשים לב כי בציור כזה, האדם עצמו היה ונשאר לב העולה על גדותיו - אך כעת נוסף לו מורה דרך המכוון אותו היטב בדרך לשאיפותיו. כמובן, בחיי הזוגיות מקביל הגבר לשכל ואילו האשה ללב, ואכן תיקון השאיפה הוא תיקונה של האשה דווקא: האשה קשורה בתהליכיות, תפילה ועליה מתמדת - כפי שמתבטא הן בתורת החסידות והן בהסטוריה של המאות האחרונות - וההתמסרות שמבטאת דמותה של הרבנית היא שאיפה מזוקקת להחיש את תיקון המציאות בגאולה האמיתית והשלימה.

הרבנית חיה מושקא - ברכה מתוך אהבה

הרבנית חיה מושקא שניאורסון נולדה בכ"ה אדר תרס"א לאביה אדמו"ר הריי"צ ולאמה הרבנית נחמה דינה. בהוראת סבה, הרבי הרש"ב, נקרא שמה חיה מושקא על שם אשת אדמו"ר הצמח צדק. הייתה מסורה מאוד לאביה, ואף גלתה עמו לקוסטרומה בשנת תרפ"ז. ביום י"ד כסלו תרפ"ט נישאה הרבנית לרבי מנחם מענדל שניאורסון, לימים הרבי מליובאוויטש. לאחר החתונה התגורר הזוג בברלין, ובעקבות עליית השלטון הנאצי עבר לפריז, לניס ולארצות הברית - שם כבר התגורר אביה הריי"צ. כשנה לאחר פטירת אביה בי' בשבט תש"י, התמנה בעלה לממשיכו לאחר שסרב לכך זמן ממושך - במידה ידועה בהשפעתה. נפטרה כ"ב בשבט תשמ"ח, לאחר מחלה קצרה. בהגיעה אל בית הרפואה ביקשה כוס מים, בירכה "שהכל נהיה בדברו" והחזירה את נשמתה ליוצרה.

***

באחת הפעמים כשחזרה הרבנית מסידוריה הקבועים, היה הכביש חסום מסיבה כלשהי, והיה צורך למצוא כביש חלופי כדי להגיע הביתה. לאחר שיטוט וחיפוש, מצא הנהג דרך, בה מעולם לא הסיע קודם לכן את הרבנית – כשקורה משהו חריג, משהו חדש, כבר יש כאן רמז להשגחה פרטית גלויה. בדרך נסיעתם נקלעו למראה לא נעים ברחוב. על המדרכה, אבא אמא והרבה ילדים קטנים וכולם בוכים, כשמתוך הבניין הסמוך יוצאים פועלים ומעמיסים רהיטים על משאית. מחזה מבהיל. כשראתה זאת הרבנית בקשה מיד מהנהג לעצור, וללכת לברר מה קורה כאן – למה כולם בוכים. הנהג הלך ושאל, ונענה כי מדובר במשפחה יהודית שלא היה להם כסף לשלם את שכר הדירה. בעל הבית פנה לבית המשפט שהוציא צו לפנות אותם מהדירה, וכעת מוציאים את כל הרהיטים שלהם. למשפחה אין היכן לגור, הם ברחוב המסכנים, ולכן כולם בוכים. כששמעה הרבנית, בקשה מהנהג לחזור ולשאול כמה כסף חייבים לבעל הדירה. הנהג הלך ושאל, ואב המשפחה ענה שמדובר בכך וכך דולרים – סכום גדול מאוד, כיון שלא שלמו כבר כמה חודשים. מיד הוציאה הרבנית הצדקת חיה-מושקא מהתיק פנקס צ'קים ורשמה צ'ק על כל הסכום שחייבים, הרבה-הרבה כסף, נתנה את הצ'ק לנהג ואמרה שמהר ירוץ ויתן לאבא, ומיד יחזור ונסע, בלי שהאבא ידע בדיוק מי נתן את הצ'ק. כל זה ממדת הצניעות שהיתה בה, שלא רצתה לפרסם את עצמה יותר מדי [כנראה הסיפור התפרסם אחר כך על ידי הנהג]. כך הצילה הרבנית את המשפחה מלהזרק לרחוב.

בזמן הבעל שם טוב ותלמידיו הושלכו יהודים רבים לכלא על ידי המושלים המקומיים, כשלא שילמו את דמי השכירות. הצדיקים התמסרו במיוחד למצוות פדיון שבויים, ושחררו את היהודים הללו במסירות נפש ובמאמצים גדולים. בזמננו ברוך ה' כמעט ואין

מקרים רבים כאלה, אך למי שהושלך אל הרחוב קשה להתנחם בכך... הרבנית חיה מושקא הפגינה את אותה התמסרות האוהבת של תלמידי הבעל שם טוב כאשר שילמה מכיסה את כל חובה של המשפחה, וכל זאת בפשטות והצניעות האופייניות לה.

פעם אחת שלחו נשי חב"ד מתנה לרבנית, ויחד איתה שלחו גם פדיון נפש. כוונתן הייתה שיחד עם נתינת המתנה לרבנית יתנו את הפ"נ לרבי, והביאו הביתה. כשהרבי ראה שנותנים את המתנה לרבנית ואת הפ"נ לו הוא תמה – מה פתאום?! גם את הפ"נ צריך לתת לה. אם אתם חושבים שאני יכול לברך, על אחת כמה וכמה שהיא יכולה לברך. היא גם הבת של הרבי הקודם וגם צדקת גדולה בפני עצמה ולכן ודאי יכולה לברך. אל תתנו לי את הפ"נ, אלא לאשתי, וכך היה. ההבדל בין ברכתי לברכתה, הוסיף הרבי, הוא שכאשר הרבנית מברכת אין צורך לעשות כלי – כדוגמת החלטה טובה וכיוצא בזה – כדי שתחול הברכה.

***

בסיפור בולטת הערכתו הגדולה של הרבי לרעייתו, וגם צדקותה הגדולה שנתנה לה את כח הברכה. לא כל אחד, גם לא כל בעל ייחוס, זוכה שברכותיו יתקבלו בשמיים. מהו סוד ברכות הצדיקים? הראשון שזכה לכך היה אברהם אבינו, האוהב הגדול: כאשר אמר לו ה' "והיה ברכה", העניק לו בכך את הכח להשפיע טוב על הנזקקים לכך. מכך ניתן ללמוד שהכח לברך נובע מתוך אהבה אמיתית למתברך, ונכונות לתת לו משלך עד הקצה האחרון. כאשר הצדיק האוהב כל כך את העומד מולו, לא מסוגל לעזור לו בכוחות עצמו, נענים מן השמיים לברכתו-תפילתו ומעניקים לאוהב ואהובו את הישועה. בסיפור נוסף אודות ברכתה של הרבנית, אנו לומדים גם על רגישותה הרבה לסבלו של כל יהודי, ויכולתה לברך אף כשלא נתבקשה:

אחד מהחסידים באמריקה הלך ברחוב ועסק ב'מבצעים'. בין העוברים ושבים חלף על פניו אדם שכלל לא היה ברור אם הוא יהודי או להבדיל לא-יהודי. ניגש אליו החסיד ושאלו האם הוא יהודי והלה השיב שכן, ואף הוריד את כובעו וחשף את הכיפה שתחתיו. "לא רק שאני יהודי", אמר האיש לחסיד שמולו, "אלא אספר לך סיפור שמאד תהנה ממנו - רוצה?" החסיד אמר שבודאי ברצונו לשמוע, ובן שיחו פתח: "לפני הרבה שנים אמא שלי עבדה בסלון פאות מאד מפורסם, בקראון-הייטס, השכונה של חב"ד, של הרבי. פעם אחת פריידקא, בעלת הבית, לא היתה בחנות, אלא רק אמא שלי. הטלפון צלצל, וכשהרימה אותו מישהי שאלה אם פריידקא נמצאת, כי היא רוצה להזמין פאה. אמא אמרה שפריידקא לא נמצאת, אבל אני עובדת כאן, ואפשר לומר לי את הפרטים על הפאה שאת רוצה. איך קוראים לך? 'מיסיס שניאורסון', ענתה האשה. האמא שלי שאלה - 'אולי את קרובה של הרבי מליובאוויטש שזה שמו?' האשה השיבה - 'כן, זה בעלי'... אמא מאד התרגשה, 'כבוד מאד גדול בשבילי לדבר איתך בטלפון'. התחילו לדבר על הזמנת הפאה, ואחר כך הרבנית שואלת אותה: 'אני שומעת בקול שלך שאת עצובה, אולי תספרי לי למה?' 'אספר את האמת', אמרה אמא שלי. 'לאחרונה לא הרגשתי טוב, ולפני כמה ימים הייתי אצל הרופא והוא אמר לי שאין לי הרבה זמן לחיות, ח"ו, רק כמה חדשים'. ענתה הרבנית בהחלטיות - 'זה לא נכון, את תתרפאי, תהיה לך רפואה שלמה, ותחיי שנים רבות!'" סיים היהודי את הסיפור באומרו: "כעת, כבר עברו הרבה שנים, ואמא שלי עברה כבר את גיל תשעים"... ברכת הרבנית התקיימה במלואה.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחָתָ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכּוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחָתָ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

